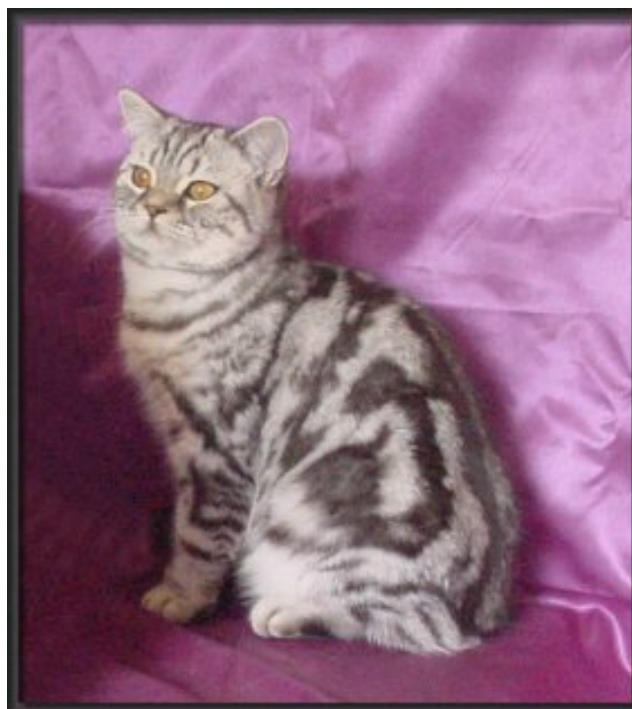

Behövs kattetologer på djursjukhus i Sverige?

Is there a need for cat ethologist in animal hospitals in Sweden?

Kajsa Olnéus

Sveriges Lantbruksuniversitet
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Etologi- och Djurskyddsprogrammet

Skara 2008

Studentarbete 198

*Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Animal Environment and Health
Ethology- and Animal Welfare programme*

Student report 198

ISSN 1652-280X

Behövs kattetologer på djursjukhus i Sverige?

Is there a need for cat ethologist in animal hospitals in Sweden?

Kajsa Olnéus

Examensarbete, 15 hp, Etologi- och Djurskyddsprogrammet

Handledare: Maria Andersson, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö & hälsa, Avdelningen för etologi och djurskydd, Box 234, 532 23 Skara.

1. Sammanfattning

Oftast är problembeteende de beteenden som kattägaren inte tycker om, men som oftast är normala för katten själv. Att kattägare upplever vissa kattbeteenden som problematiska beror ofta på hur man i dagens samhälle håller katter. Dagens sätt att hålla katter leder ofta till att det blir en kompromiss mellan kattägaren och vilka naturliga beteende katten ges möjlighet att utföra. Kattägare kan missförstå sin katts beteende, exempelvis kan de anta att deras katt utför vissa beteenden på grund av skuld, hat, hämnd eller för att protestera. På ett djursjukhus skulle man kunna hjälpa till att lösa problembeteenden, men också få kattägarna att betrakta sin katts beteende från ett annat perspektiv.

Syftet med denna studien är att undersöka om det finns ett behov av att ha tillgång till en kattetolog på djursjukhus. För att undersöka detta behov gjordes en enkätstudie som skickades till 7 större djursjukhus. Enkäten var riktad till personalen som får den första kontakten med kattägare som har katter med problembeteende. De fick svara på frågor om vad som händer vid första kontakten och om de tycker att de skulle vara bra om det fanns etologer på djursjukhus. Alla djursjukhusen svarade att de får frågor om problembeteende hos katt, samt att det verkade som det vara vanligt förekommande att kattägare frågade om problembeteende. På vissa djursjukhus fanns redan personal som hade specialiserat sig på djurs beteende. De djursjukhus där det inte fanns någon att rådfråga om beteende tyckte alla att det vore bra om det fanns någon som de kunde rådfråga kring beteendefrågor. De tyckte också att det vore bra om det fanns någon som man kunde hänvisa kattägarna vidare till.

2. Summary

Behaviour problems are often behaviours that cat owners don't like, but are normal to the cat. The reason to why cat owners experience certain feline behaviours as problematic is probably due to the current practice in cat housing. The ways that cats are kept today causes somewhat of a compromise between cat and owner and inhibits the expressions of the cat's natural and normal behaviour. The cat owners may misunderstand their cats behaviour, for example the cat owners believe that their cats perform certain behaviours because of feelings of guilt, hate, revenge or maybe to protest against something or someone. An animal hospital may help solve behaviour problems, but also help the cat owners to understand their cat's behaviour in an other perspective.

The aim of this study is to investigate the need of a cat ethologist in animal hospitals. To see if there is a need for this, a questionnaire was made, which was send to 7 large animal hospitals in Sweden. The questionnaire was directed to the staff who are responsible for the animal hospitals first contact with cat owners who have cats with behaviour problems. In the questionnaire the staff had to answer questions about the first contact with the cat owners and if they would find a cat ethologist a useful asset to the staff. All animal hospitals answered that they recieved questions regarding behaviour problems in cats. From my results it seems common that cat owners ask questions about behaviour problems. In certain animal hospitals there were already staff hired with specialites in animal behaviour. In the animal hospitals where there were no one with such expertice employed who could answer behaviour questions, all agreed upon the need of someone they could consult questions about behaviour, and they also felt it would be good if there were someone to whom cat owners could be refered to.

Innehållsförteckning

1. SAMMANFATTNING	3
2. SUMMARY	3
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	4
3. INLEDNING	6
3.1 <i>KATTDJUR</i>	6
3.2 <i>LEVNADSSÄTT</i>	7
3.3 <i>KOMMUNIKATION</i>	7
3.4 <i>ETOLOGISKA STUDIER</i>	8
4. SYFTE	8
5. BAKGRUND	8
5.1 <i>DOMESTICERING</i>	8
5.2 <i>BETEENDEUTVECKLING</i>	9
5.3 <i>HUR MYCKET KATTER FINNS DET?</i>	9
5.4 <i>PROBLEMBETEENDE</i>	9
5.5 <i>PROBLEMBETEENDE ELLER BETEENDESTÖRNING</i>	10
5.5.1 Frustration	11
5.5.2 Dålig socialisering	11
5.5.3 Arv	12
5.5.4 Medicinsk status	12
5.6 <i>OLIKA PROBLEMBETEENDEN</i>	12
5.6.1 Rumsrenhetsproblem	12
5.6.2 Markering/sprayning	13
5.6.3 Aggression	13
5.6.3.1 <i>Mot andra katter</i>	13
5.6.3.2 <i>Mot ägare eller besökare</i>	13
5.6.4 Pica	14
5.7 <i>ETOLOG</i>	14
5.8 <i>VAD SKULLE EN ETOLOG KUNNA ANVÄNDAS TILL PÅ ETT DJURSJUKHUS</i>	15
5.8.1 Smärta	16
5.8.2 Djursjukhusens utformning och personal	17
5.9 <i>HUR SKULLE UTREDNINGSMETODIK KUNNA SE UT?</i>	17
5.9.1 Ägarinformation	18
5.9.2 Djurinformation	18
5.9.3 Information om problembeteendet	19
6. FRÅGESTÄLLNINGAR & HYPOTESER	19
6.1 <i>FRÅGESTÄLLNINGAR</i>	19
6.2 <i>HYPOTESER</i>	19
7. MATERIAL OCH METODER	19
7.1 <i>ENKÄTENS UTFORMNING</i>	20
7.2 <i>TESTNING AV ENKÄTEN</i>	20
7.3 <i>URVALSKRITERIER</i>	20

8. RESULTAT	21
8.1	21
8.2	22
8.3	22
8.4	23
8.5	24
8.6	24
8.7	25
8.8	25
8.9	26
8.10	26
8.11	27
8.12	27
8.13	28
9. DISKUSSION.....	28
9.1 <i>SLUTSATSER</i>	31
10. REFERENSER.....	32
BILAGA 1.....	35

3. Inledning

Tamkatter blir oftast mycket tillgivna sin ägare och även andra husdjur. För att man ska trivas tillsammans med en katt är det viktigt att förstå och acceptera kattens beteende. Förstår man inte kattens beteenden och grundläggande behov kan problembeteenden uppstå. Problembeteenden kan förstöra bandet mellan ägaren och katten, samt minskar livskvalitet för både katten och dess ägare. Först är det viktigt att avgöra om det handlar om ett problembeteende eller om det är ett normalt beteende för katten som ägaren inte accepterar och tycker är ett problembeteende. Genom att hjälpa kattägare att förstå och få kunskap om kattens beteende och behov kan kattägarna få realistiska förväntningar på sina katter. Det skulle också kunna leda till att kattägarna kan erbjuda sina katter en mer stimulerande miljö och på så sätt minska riskerna att deras katt utvecklar problembeteenden.

Genom att förebygga och behandla problembeteenden kan man förstärka relationen mellan ägaren och katten, samt även öka livskvaliteten för både katten och ägaren. När problembeteende väl uppstått behöver ofta någon form av åtgärd vidtas. Då blir frågan var ska kattägarna vända sig för att få hjälp med problembeteenden eller få veta mer om katters beteenden? Kanske skulle man kunna ha etologer på djursjukhus som kan ge rådgivning till kattägare. Medicinsk status och problembeteenden går ofta hand i hand. Veterinärer måste också förstå vad som är normalt kattbeteende för att kunna diagnostisera ett onormalt kattbeteende. Skulle det vara bra om det fanns ett samarbete mellan veterinärer och etologer? Därför kom denna studie till, för att se om det finns ett behov av att ha kattetologer på djursjukhus.

3.1 Kattdjur

Katter tillhör familjen Felidae, till denna familj hör både små (1,5 kg) och stora kattdjur (300 kg, Bekoff et al., 1984). Felidae kan hittas på alla kontinenter utom Australien och Antarktis. Kattdjur karaktäriseras av korta muskler, rovtänder och vassa indragbara klor (undantag är geparden som inte kan dra in sina klor, Bekoff et al., 1984). Pälsens utseende har anpassat till den biotop arten lever i och fungerar som kamouflage. De vanligaste pälsfärgerna hos Felidae går från sandbrunt till gyllene samt är enfärgade, fläckiga eller randiga (Bradshaw, 1992).

Könen hos Felidae är inte synbart dimorfa (olikheter i utseende och beteende mellan hanar och honor av samma art). Ett undantag som finns är lejonen där hanarna har en större kroppsstorlek med en kraftig man runt huvudet och har ca 25 % större hörntänder än lejonhonorna (Van Valkenburgh & Sacco, 2002). Men det finns också andra arter hos Felidae där det förekommer skillnader hos könen. Dessa skillnader utgörs huvudsakligen av kroppsstorleken och storleken på hörntänderna, men för vissa arter inom Felidae skiljer sig inte heller kroppsstorleken avsevärt (Van Valkenburgh & Sacco, 2002).

De små kattdjuren tillhör släktet Felis, vilket är uppdelat i 25 olika arter (Bradshaw, 1992). Det finns beteendeskilnader mellan de små och de stora kattdjuren, exempelvis kan de små kattdjuren spinna samt att man har sett en tendens till att de små kattdjuren kan ge di i en ihopkrupen ställning. De stora kattdjuren kan bara ge di om de ligger ned (Bradshaw, 1992).

Den domesticerade kattens systematik:

Rike - *Animalia*
Fylum - *Chordata*
Subfylum - *Vertebrata*
Klass - *Mammalia*
Underklass - *Theria*
Infraklass - *Eutheria*
Ordning - *Carnivora*
Underordning - *Feliformia*
Familj - *Felidae*
Underfamilj - *Felinae*
Släkte - *Felis*
Art - *Felis catus* (Domesticerad katt, Myers et al., 2008)

Nästan alla Felidae har 30 stycken tänder, vilket är ett mindre antal än hos de flesta karnivorerna. De vassa tänderna är bra till att slita loss kött från byten, men inte till att tugga med (Bradshaw, 1992). Den fjärde premolaren (övre rovtanden) är även utformad så att den kan krossa ben (Bradshaw, 1992). Psykologiskt och morfologiskt är den domesticerade katten en mycket specialiserad köttätare (Bradshaw, 1991) som föredrar att äta flera gånger varje dag (Bradshaw, 2006). Man kan se att katter är specialiserade köttätare genom dess tanduppsättning, näringsbehov och smaksinne (Bradshaw, 1991).

3.2 Levnadssätt

Man har länge antagit att den domesticerade katten i huvudsak är ett solitärt djur som bara tolererar andra individer av samma art under parning (Bradshaw, 1992). Dessutom har man ansett att lejon är det enda socialt levande kattdjuret. Detta är visserligen sant att lejon är socialt levande, men deras sociala system är komplicerat med gemensam jakt och samarbete mellan både han- och hongrupper. Det är inte bara hos lejon som man har observerat samarbete mellan individer, utan även hos solitärt levande kattdjur (Bradshaw, 1992). Det är svårt att säga att den domesticerade katten är antingen solitär eller flocklevande, eftersom att katter kan leva ensamma, men också spontant bilda grupper (Turner & Bateson, 2000).

3.3 Kommunikation

Katter kommunicerar med varandra genom visuella, olfaktoriella och auditiva signaler (Leyhausen, 1956 i Kleiman & Eisenberg, 1973). Visuellt kommunicerar de genom olika öron-, svans- och kroppsställningar. I det visuella sättet att kommunicera ingår också olika ansiktsuttryck. Den domesticerade katten har nio tydliga ansiktsuttryck och 16 svans- och kroppsställningar (Leyhausen, 1956 i Kleiman & Eisenberg, 1973).

Olfaktoriell kommunikation sker genom att hanarna lämnar ett "meddelande" genom att spraya/skvätta urin på buskar, träd med mera (Leyhausen, 1956 i Kleiman & Eisenberg, 1973). Även honor kan lämna "meddelanden" genom att spraya eller skvätta urin, men de gör det oftast längre ned mot marken än hanarna. Hos vissa arter av de mindre kattdjuren förekommer det att både honor och hanar täcker över både sin urin och avföring med jord med hjälp av sina framtassar. Men hos de stora kattdjuren är detta ett ovanligt beteende (Leyhausen, 1956 i Kleiman & Eisenberg, 1973).

Både stora och små kattdjur kan kommunicera genom att göra olika ljud (vokalisering) för att kunna kommunicera med hjälp av sin hörsel (Leyhausen, 1956 i Kleiman & Eisenberg, 1973).

De olika sätten att kommunicera kan kombineras. Till exempel genom att klösa på träd använder katter både lukt och syn för att kommunicera med andra. Eftersom att det finns doftkörtlar mellan trampdynorna lämnar de sin lukt på trädet och visuellt genom att göra synliga klösmärken (Leyhausen, 1956 i Kleiman & Eisenberg, 1973).

3.4 Etologiska studier

Enligt Beaver (1980) fanns det förr inte så många studier där man har gjort etologiska försök på domesticerade djurs beteende. Detta eftersom att man då ansåg att det inte behövdes en djupare förståelse för människa- djur relationer. Men Beaver (1980) anser att detta numera har förändrats och att sällskapsdjursägarna numera delar en nära relation med sina djur. Denna relation har gett djurägarna en samhörighet till sina djur och de har börjat ställa sig frågan ”varför” deras djur gör vissa saker. Det finns begränsat med litteratur om katters beteende, troligtvis eftersom att de förr bara ansågs vara mobila musfällor på bondgårdar (Beaver, 1980). Kattens historia och den obesvarade frågan om deras sociala struktur har gjort den unik bland sällskapsdjuren, vilket också kan också vara orsaken till att människor finner katter svåra att förstå (Beaver, 1980).

4. Syfte

Syftet med studien är att undersöka om det skulle finnas ett behov av att ha en kattetolog på djursjukhus.

5. Bakgrund

5.1 Domesticering

Dagens domesticerade katter (*Felis catus*) härstammar från den nordliga afrikanska vildkatten (*Felis silvestris lybica*, Serpell, 2000). Domesticering är en gradvis och dynamisk process där inget plötsligt bara händer (Turner & Bateson, 2000), det behövs flera generationer av urvalsavel för att frambringa fysiologiska, morfologiska och/eller beteendemässiga ändringar (Beaver, 1980). Domesticeringsprocessen för katten har varit unik, eftersom att kriterierna för aveln under domesticeringen av de flesta djur har inneburit selektering på beteende som i första hand ökar djurens ”människovänlighet”. Katten tog man däremot in i sitt hem i första hand på grund av religiösa och praktiska skäl (Beaver, 1980). I början av domesticeringen var det svårt att ha en kontrollerad avel på katter, eftersom att det var förbjudet på grund av religiösa skäl (Beaver, 1980). Det är omöjligt att säga en exakt tid och plats för kattens domesticering (Turner & Bateson, 2000), men man tror att domesticeringsprocessen startade i Egypten ungefär 4000 f Kr (Bradshaw, 1992) och att det är under de senaste 150 åren som en mer effektiv domesticering har ägt rum (Serpell, 2000).

Sett ur ett beteendeperspektiv har troligen domesticeringen haft en mindre påverkan på katten än andra däggdjur som domesticerats. De huvudsakliga förändringar som skett hos

katten under domesticeringen är att hjärnans storlek har minskat, det har blivit en förändring i hormonbalansen, samt att katten har fått ett mer ”barnsligt” utseende (Bradshaw, 1992).

5.2 Beteendeutveckling

Det finns ett specifikt mönster för hur beteenden utvecklas hos däggdjur (Bradshaw, 1992). Utvecklingen startar redan i livmodern med en inlärningsprocess som fortsätter hela livet. Många av de förändringar i beteenden som man kan se under livet hos katter är en kombination av inläring och strukturella förändringar i sinnesorganen samt nervsystemet (Bradshaw, 1992).

Man vet att katters beteenden är påverkade av det endokrina systemet och nervsystemet. Dessa system är i sig själva påverkade av yttre retningar såsom dagsljus och säsong (Bradshaw, 1992).

Kattungens beteendeutveckling är inte bara en förberedelse för det vuxna livet, utan är en hjälp att överleva till vuxen ålder (Turner & Bateson, 2000). Vissa beteenden som man kan se tidigt i livet är en anpassning till de förhållanden som kattungen lever i just då, till exempel sugbeteendet som kattungen bara behöver använda sig av under sin första levnadstid (Turner & Bateson, 2000). Under livet försvinner vissa beteendemönster från kattens beteendepertoar och andra beteendemönster uppstår. Utvecklingen av beteenden och beteendemönster beror antagligen på både det genetiska arvet och den miljö som katten lever i (Turner & Bateson, 2000).

5.3 Hur mycket katter finns det?

I Sverige 2005 fanns det cirka 1,6 miljoner katter, vilket är en ökning med 33 % sedan 1998. Av dessa är 37 % registrerade rasrena katter. Katthushåll med fler än en katt ligger på cirka 42 %. Utav Sveriges cirka 1,6 miljoner katter är cirka 52 % hanar och cirka 70 % av alla katterna är kasttrade eller steriliserade (Manimalis, 2005).

Uppgifter från 2004 visar att det finns ett stort antal katter i hela Europa. De länder i Europa som har flest antal katter är Frankrike med ca 9.9 miljoner katter och Storbritannien med ca 9.2 miljoner (Manimalis, 2005).

Tittar man på kattantal i Norden är det Sverige som har flest katter följt av Danmark med 0.65 miljoner, Finland med 0.52 miljoner och Norge med 0.4 miljoner katter (Manimalis, 2005).

5.4 Problembeteende

Dagens sätt att hålla katter leder ofta till att det blir en kompromiss mellan kattägaren och vilka naturliga beteende som katten kan utföra (Heath, 2004). I ett hushåll kan levnadsmiljö för en katt vara sådant att den måste leva i en grupp med obesläktade individer. En katt som lever i en sådan grupp måste dela viktiga resurser (såsom mat, vatten och sovplatser), samt att det kan vara svårt för katten att komma undan i konfliktsituationer (Heath, 2004). Heath (2004) anser även att katter som lever i en miljö som går emot deras naturliga

beteenden utsätts för stress, som i sin tur kan leda till att katten utvecklar beteendestörningar.

Hetts et al (2004) anser att djurägare kan missförstå sitt djurs beteende, exempelvis kan de anta att deras djur utför vissa beteenden på grund av skuld, hat, hämnd eller för att protestera. Dessa antaganden hindrar djurägarna från att utveckla realistiska förväntningar på sina djur och dessa förväntningar måste enligt Hetts et al (2004) ersättas av mer vetenskapliga korrekta tolkningar av djurs beteende. Ett exempel på en misstolkning kan vara att kattägaren tror att katten kissar utanför lådan för att hämnas för att hon lämnat den ensam över helgen. Det finns flera troliga orsaker till att katten kissar utanför lådan. En trolig orsak är att katten inte vill använda lådan för att den inte är lika ren som när ägaren är hemma och tömmer lådan oftare (Hetts et al., 2004). Hetts et al (2004) anser att djurägarna behöver få hjälp med att förstå att deras djur inte försöker att få dem att bli arga, utan att de bara utför de beteenden som fungerar för dem. Djurägare som förstår detta kommer vara mer villiga att lära sig hur de ska förebygga oönskade beteenden (Hetts et al., 2004), dessutom är först när djurägaren förstår sitt djurs normala beteende som djurägarnas förväntningar kan bli mer realistiska (Duxbury et al., 2003). Enligt Hetts et al (2004) skulle man på ett djursjukhus kunna hjälpa till att lösa beteendeproblem, men också med att få djurägarna att se på sina djur och deras beteenden från ett mer etologiskt perspektiv. För att ett djur ska kunna utföra normala beteenden måste djurägarna vara uppmärksamma på sitt djurs beteendebestöv och kunna uppfylla dessa behov (Hetts et al., 2004). Tyvärr uppmärksammas oftast djur med beteendeproblem först när djurägare börjar beklaga sig över problemet (Hetts, 2000 i Hetts et al., 2004), om det stör en medicinsk behandling (Scarlett et al., 2002) eller när djurägaren ser en förändring i beteendet såsom slöhet, minskad aptit och smärta (Beaver, 1980). Det är mycket bättre att förebygga beteendeproblem än att försöka komma tillrätta med dem när djuret redan utvecklat dem (Scarlett et al., 2002). Enligt Hetts et al (2004) är förebyggande vård för beteenden något som behövs och något som djurägare önskar.

Enligt Salman et al (1998) var beteendeproblem den näst vanligaste orsaken till att man gav sin katt till ett djurhem. Resultat från denna studie visar att djur som har problem med elimination, aggression, destruktivt beteende och överaktivitet är djur som i större utsträckning riskerar att hamna på ett djurhem.

5.5 Problembeteende eller beteendestörning

God hälsa innebär mer än att bara vara fri från sjukdom och bra beteendehälsa är mer än att bara vara fri från beteendestörning. Man kan definiera beteendehälsa som ett tillstånd av "normalt" och accepterat djurbeteende, som förstärker människa- djur relationen och djurets livskvalité (Hetts et al., 2004).

Det är en stor skillnad på problembeteende och beteendestörning. Man kan även kalla en beteendestörning för en stereotypi (Jensen, 1996). En beteendestörning/stereotypi är en avvikande rörelse som upprepas likadant gång på gång tillsynes utan funktion (Mason, 1991; Jensen, 1996) och djuret utför denna rörelse under en stor del av sin vakna tid. En beteendestörning visar att det finns ett behov som inte är uppfyllt. Djuret är motiverat att utföra ett visst beteende som den inte kan göra i den miljön som den befinner sig i (Jensen, 1996).

Många beteenden som kan upplevas som beteendestörningar för kattägaren är egentligen normala beteenden för katten och därför är de per definition egentligen problembeteenden (Turner & Bateson, 2000). Problembeteende är beteenden som kattägaren inte tycker om, men som är helt normala och har en funktion för katten. Att kattägare upplever vissa beteenden som problematiska beror ofta på hur man i dagens samhälle håller katter (Turner & Bateson, 2000).

Problembeteenden hos katter kan grovt delas upp i fyra kategorier: frustration, dålig socialisering, arv och medicinsk status. Dessa fyra kategorier gäller även för andra djur. Det är frekvensen för varje kategori som kan variera mellan olika arter (Beaver, 1980).

5.5.1 Frustration

Den största och oftast den primära orsaken till problembeteenden hos katter är frustration (Beaver, 1980). Frustration kan uttrycka sig på många sätt och av många olika orsaker. Katter är vanedjur som upplever förändringar i sin miljö negativt. Så om något frångår vardagens rutiner kan detta upplevas som mycket upprörande/frustrerade för katten. Introduktionen av ett nytt djur i familjen, byte av kattsand eller brist på motion/rörelse kan resultera i stress för katten, vilket kan ge upphov till frustration. Hur stark katten reagerar på nya olika faktorer kan variera för olika individer samt varierar vid olika tidpunkter i kattens liv (Beaver, 1980). Det finns inget medfött mönster hos katter för hur de ger uttryck för sin frustration. Kan katten inte bli av med sin frustration genom att ta kontroll över den besvärliga situationen kan katten uttrycka sin frustration genom att utföra ett för katten normalt beteendemönster, men i en malplacerad situation. Det finns flera sätt för katter att uttrycka frustration, exempel på detta är: eliminering utanför lådan, aggression eller psykosomatiskt tillstånd (sjukdomar som ger kroppslig symptom men har med psykiska orsaker, Beaver, 1980). Oförmåga att kunna kontrollera viktiga faktorer i sin miljö kan leda till stress och minskar djurets välbefinnande (McMillan, 2002).

5.5.2 Dålig socialisering

En bra socialisering kan förhindra att djur utvecklar problembeteende, framförallt i form av rädsla (Hetts, 1999 i Hetts et al., 2004). Socialisering kan betyda flera olika saker. En definition som ofta används är att socialisering är den process där djuret utvecklar lämpliga sociala beteenden till djur inom samma art (Turner & Bateson, 2000). Socialisering kan också innebära att man utvecklar lämpligt socialt beteende till människor och andra djurarter (Hetts et al., 2004). Socialisering till människor och andra djur sker under en kort period tidigt i djurets liv. Denna period kallas för den känsliga/mottagliga perioden (Bateson, 1979). Hos katter är den perioden när kattungen är mellan 3-7 veckor (Turner & Bateson, 2000). Skulle en katt få en bristande eller ofullständig socialisering under sina första fem levnadsmånader kan detta leda till att denna individ inte kan interagera socialt med andra katter, övriga husdjur eller människor. Sätter man en sådan katt i ett socialt sammanhang kommer katten att bli stressad och rädd (Beaver, 1980).

Djur har en så kallad aklimatiseringsperiod. Under denna period man lätt kan vänja ett djur vid nya platser och händelser. Det kan finnas en känslig/mottaglig period för aklimatiseringen men tiden för denna period är okänd (Hetts et al., 2004).

5.5.3 Arv

Det har gjorts relativt lite forskning om arvets påverkan på beteendet hos domesticerade katter (Turner & Bateson, 2000). Ett djurs gener kan i viss utsträckning påverka dess beteende (Beaver, 1980), exempelvis beror till viss del vänlighet mot människor på hur vänlig pappan är mot människor (Turner & Bateson, 2000). Trots att kattungarna i vissa fall aldrig träffar pappan. Alltså borde detta beteende gå i arv, men mer ingående detaljer hur detta skulle gå till vet man inte än. Det man vet är att vänligt mot människor är också starkt påverkat av tidig socialisering (Turner & Bateson, 2000).

Utvecklingen av beteenden beror på både ärftliga faktorer (arv) och inte ärftliga faktorer (miljö/inläring, Turner & Bateson, 2000). Det är svårt att säga att ett visst beteende beror på arv eller inläring. Alla beteendemönster behöver både arv och inläring för att utvecklas (Turner & Bateson, 2000). Enligt Beaver (1980) är beteendeproblem som beror på individens gener och arv minimalt förekommande.

5.5.4 Medicinsk status

Onormala beteenden hos domesticerade djur är ofta kopplade till djurets fysiologiska status (Beaver, 1980). Medicinska problem och problembeteende inte alltid sker var för sig utan kan vara sammanlänkade (Neilson, 2004). Ibland kan ett medicinskt problem ge upphov till problembeteende. Även om man behandlar det medicinska problemet kan katten fortsätta att utföra problembeteendet (Neilson, 2004).

5.6 Olika problembeteenden

5.6.1 Rumsrenhetsproblem

Enligt Neilson (2004) är det vanligaste problembeteendet kattägare söker hjälp för problem med rumsrenhet. När det handlar om rumsrenhetsproblem finns det tre olika diagnoser som kan vara orsaken: medicinska problem, elimineringsproblem eller markering (Neilson, 2004).

Det är viktigt att skilja på urinmarkering och rumsrenhetsproblem. Med rumsrenhetsproblem menar man att katten urinerar och/eller defekerar på olämpliga platser i hemmet (Bradshaw, 1992).

Kattungar får lära sig av sin moder att inte eliminera på sin ät- eller sovplats och oftast blir resten av boet en förlängning av dessa ytor. Av denna anledning eliminerar oftast katter utanför boets gränser eller på en speciell plats i boet, exempelvis i en kattlåda (Bradshaw, 1992). De flesta kattungar brukar ha en tendens att instinktivt vilja använda "löst" material att eliminera i (till exempel: kattsand) när de börjar utforska sin omgivning. De lär sig genom inläring att man ska eliminera i kattsand eller dylikt genom att till exempel observera sin moder (Bradshaw, 1992).

Att få en katt som har elimineringsproblem att börja använda en kattlådan är en utmaning, men det går (Neilson, 2004). Det är dock viktigt att ställa en diagnos innan man försöker med en behandling. Först bör kattens medicinska status undersökas och sedan den psykiska statusen för att kunna ställa rätt diagnos. Exempelvis kan det vara så att ett medicinskt problem har startat beteendet. Trots att man behandlat det medicinska problemet så kan

katten fortsätta att eliminera utanför lådan (Neilson, 2004), detta eftersom att mönstret kan vara så invariant eller att katten förknippar lådan med smärta och försöker hitta bekvämare ställen att eliminera på (Bradshaw, 1992).

5.6.2 Markering/sprayning

Markering/sprayning utförs av katter i syftet att kommunicera med andra katter. Den vanligaste markeringen är att spraya med urin på olika föremål. Detta är vanligast förekommande hos intakta hanar, men kan utföras av både okastrerade och kastrerade hanar och honor (Bradshaw, 1992). När en katt markerar eller sprayar inomhus kan detta bero på att den inte känner sig trygg och/eller känslomässigt lugn (Dehasse, 1997). Katten kan uppleva att den utmanas av andra katter som vill ta över dess hem och markerar eller sprayar för att hålla dem borta (Dehasse, 1997). Oftast markerar eller sprayar katten i sängar eller på stolar, troligtvis eftersom det är där som ägarens lukt är mest koncentrerad (Bradshaw, 1992). Katten associerar troligtvis sin egen lukt med den skyddande inverkan ägaren har och katten känner sig på detta sätt säkrare och tryggare mot faror. Det är också vanligt att katter väljer att markera eller spraya på dörrmattan eftersom att ägaren tar med sig främmande dofter in med skorna (Bradshaw, 1992).

5.6.3 Aggression

Aggression mellan två individer där båda har blivit socialiserade är till för att lösa kommunikationsproblem, som är relaterade till att dela resurser eller att skydda sig. Troligtvis är det huvudsakliga syftet med aggression att öka avståndet mellan två individer (Frank & Dehasse, 2003).

Etologer har klassificerat aggressiva beteende efter olika sammanhang som till exempel: tävling, predation, skyddande av revir, interaktioner och skyddande av avkomma. Fast katter kan också visa aggressiva beteenden på grund av "känslomässig motivation", såsom irritation och rädsla, "sensorial motivation", såsom smärta, "kognitiv förmåga" där djuret får en varseblivning och till sist kan katter ha ett aggressivt beteende på grund av "konsekvenser", de har av erfarenhet lärt sig att de till exempel ska hålla ett avstånd till något (Frank & Dehasse, 2003).

5.6.3.1 Mot andra katter

Orsaker till aggressivitet mot andra katter kan vara bristande social inläring eller att katten hade för lite kontakt med andra katter som liten. Vissa katter verkar ha svårt att känna igen och reagera normalt på ett vänligt eller neutralt beteende från andra katter (Bradshaw, 1992).

Beroende på kattens tidiga upplevelser och personlighet kan den ha ett behov av att vara ensam eller så kan den ha ett behov av att ha sällskap. Även om en katt trivs bäst med att vara ensam kan den ändå lära sig att leva med andra katter. Men den kommer troligtvis aldrig ha nära social kontakt med de andra katterna i hushållet (Bradshaw, 1992).

5.6.3.2 Mot ägare eller besökare

Katter kan ibland gå till attack mot människor (Bradshaw, 1992). Beteendet är ofta plötsligt och oförutsett och kan triggas igång av snabba rörelser, såsom fötter eller händer. Ett annat

vanligt problem är att katten överför sin aggressivitet från till exempel en katt som den ser genom ett fönster till sin ägare eller en besökare och attackerar ägaren eller besökaren (Bradshaw, 1992).

Aggression riktad mot människor bör betraktas som ett multifaktoriellt problem (Frank & Dehasse, 2003). Detta problem kan komma ifrån flera kombinerade faktorer såsom arv, miljö, inlärning, socialisering med människor, interaktioner mellan ägare och katt, ägarens förståelse för normalt kattbeteende och oförmåga att uppfylla kattens etologiska grundbehov (Frank & Dehasse, 2003).

5.6.4 Pica

Pica är en avvikande aptit för olika material som till exempel ull, bomull eller plast (Turner & Bateson, 2000). Orsaken till beteendet är inte helt säkerställd, men många olika faktorer har föreslagits vara orsaken. Man har föreslagit att detta problem kan bero på psykologisk hyperaktivitet hos det autonoma nervsystemet (den delen av nervsystemet hos människa och djur som man inte själv kan styra över och som reglerar kroppens grundläggande livsprocesser, såsom blodcirkulation, andning, matsmältning och ämnesomsättning). En annan orsak som har diskuterats är att pica kommer av sugbeteendet. Teorin här är att det katter som inte fått sitt sugbeteende tillfredstället eller inte mognat på rätt sätt som kommer att utföra beteendet pica. Man tror att beteendet pica kan triggas igång av olika miljöfaktorer i kattens liv. Vissa katter växer ifrån att suga på olika material, medan beteendet hos andra individer kan finnas kvar hela livet (Bradshaw, 1992).

5.7 Etolog

I många fall har förståelse för katters etologi inte bara förklarat hur och varför ett beteendeproblem har uppstått, utan också kunnat hjälpa till med att utveckla praktiska metoder för att komma tillrätta med problemet (Heath, 2004).

Beteendemönster som är varningssignaler för problembeteenden uppvisas oftast långt innan djurägaren uppsöker veterinär för att få hjälp med problembeteenden. Detta beror troligtvis på att djurägare inte inser hur viktiga dessa beteendemönster är eller inte tar reda på vad de betyder. När djurägare och personal på djursjukhus får en förståelse för vad som är ett normalt beteende och hur ett beteende utvecklas, kommer avvikande beteendemönster kunna kännas igen som ett förstadium till problembeteende (Hetts et al., 2004).

I en studie av Patronek och Dodman (1999) där man frågade 2000 veterinärer i USA om hund- och kattbeteende fick man resultatet att det bara var 25 % av veterinärerna som rutinmässigt frågar djurägarna om deras djurs beteende. I runda tal var det 15 % av veterinärerna som aldrig frågar djurägarna om deras djurs beteende. Det var bara 30 % av de manliga veterinärerna och 42 % av de kvinnliga veterinärerna som tyckte att beteende ska ha lika mycket uppmärksamhet som medicinska sjukdomar. Det var få veterinärer som rutinmässigt kände sig säkra på hur de skall behandla beteendeproblem. Dessutom var det bara 11 % som tyckte att det var veterinärernas ansvar att inleda en diskussion om beteende (Patronek & Dodman, 1999). Hetts et al (2004) anser att veterinärer verkar vara kluvna när det gäller hur de ska behandla beteendeproblem och/eller är osäkra på hur man skulle kunna införa givande beteenderådgivning på djursjukhusen.

Beaver (1980) anser att djursjukhusen är i ett tillstånd av förändring, eftersom människor ägnar mer tid åt sina sällskapsdjur nu än vad de har gjort tidigare. De flesta veterinärer kan inte svara på djurägarnas "varför- frågor" och får ofta svara med gissningar eller sunt förnuft (Beaver, 1980).

Enligt Jevring och Catanzaro (1999) är det inte längre ett alternativ att erbjuda beteenderådgivning utan ett måste. Därför att det är för många djur som blir avlivade eller vanvårdade på grund av beteendeproblem. Detta skulle kunna bero på att djurägare från olika källor får felaktig information om djurs beteende (Jevring & Catanzaro, 1999 i Hetts et al., 2004).

Hetts et al (2004) anser att det ligger i djursjukhusen, privata veterinärmottagningar, djurägare och framförallt sällskapsdjurens intresse att man kan erbjuda beteenderådgivning. Det är viktigt att djursjukhus som erbjuder beteenderådgivning kan erbjuda samma höga kvalitet på beteenderådgivningen som på den medicinska vården.

5.8 Vad skulle en etolog kunna användas till på ett djursjukhus

Specialiserad kunskap om etologi finns bara som en begränsad del av den veterinärmedicinska läroplanen, om denna del finns med överhuvudtaget (Wojciechowska et al., 2005a). Veterinärer får utbildning i att titta på djurs hälsa och fysiska behov istället för psykiska och beteende aspekter (Wojciechowska et al., 2005a). Man vet att sjukdom har en negativ påverkan på djurets välfärd, men även ett (fysiskt) friskt djur kan ha nedsatt välfärd (Wojciechowska et al., 2005b). Genom att bara titta på den fysiska hälsan och strunta i beteendemässiga och mentala aspekter av välfärden finns risken att välfärdsbedömningarna blir ofullständiga (Wojciechowska och Hewson, 2005). Frågan är om veterinärer har nödvändiga etologiska kunskaper för att kunna göra välfärdsbedömningar (Hetts et al., 2004). En konsekvens som kan bli av bristande kunskaper i etologi är att både veterinärer och djurägare misstolkar tecken på dålig välfärd (Hetts et al., 2004, man kan definiera välfärd hos en individ som: dess tillstånd med hänsyn till dess försök att klara av sin miljö, Broom, 1986).

Veterinärmedicinen kan av allt att döma dra nytta av den sakkunskap och erfarenhet som finns inom området tillämpad etologi (Christiansen & Forkman, 2007). Etologer kan erbjuda beteende och välfärdsbedömningar genom sina fördjupade kunskaper och erfarenheter om djurs beteende. Det finns vissa veterinärmedicinska universitet som lär ut etologi, samt att vissa veterinärer kan ha studerat etologi efter sin veterinärutbildning är det ändå tveksamt om veterinärer kan ha samma nivå på sina kunskaper om djurs beteende och välbefinnande som en etolog har. En uppenbar lösning skulle vara att låta etologer vara med och göra välfärdsbedömningar i veterinärmedicinska sammanhang. En annan fördel med att låta etologer göra välfärdsbedömningar är att de troligtvis skulle ha en mer opartisk ställning än veterinären och djurägaren (Christiansen & Forkman, 2007).

Enligt Christiansen och Forkman (2007) finns det minst fyra områden på ett djursjukhus där en etolog skulle kunna vara av intresse för att göra bedömningar av de inlagda djurens välfärd.

Det första är att på ett subjektivt sätt använda undersökning av beteende för att kunna skatta djurets upplevelser/välfärd (Christiansen & Forkman, 2007).

Det andra området är att med hjälp av beteendetest kunna fastställa både det funktionella och känslomässiga läget för djuret när det är under behandling (Christiansen & Forkman, 2007). Tyvärr så finns det inte så många färdiga beteendetest som man kan göra, här finns det ett behov för fortsatt utveckling av beteendetest för sällskapsdjur av etologer (Christiansen & Forkman, 2007).

Det tredje området är att utveckla den grundläggande kunskapen gällande beteende och välfärd hos sällskapsdjur (Christiansen & Forkman, 2007). Det finns ett behov av vidare forskning om beteende och välfärd för att identifiera relevanta faktorer för att kunna göra välfärdsbedömningar (Christiansen & Forkman, 2007).

Det fjärde och sista området är att med hjälp av tillämpad etologi bevisa att användning av beteendeparametrar kan hjälpa till att fastställa och förstå djurets fysiologiska och psykologiska tillstånd. Ett exempel på detta är att utveckla olika tester för att kunna mäta smärta hos katt (Christiansen & Forkman, 2007). Därför att det är svårt att göra en korrekt diagnostisering av smärta hos katter, då de visar tecken på smärta mycket diskret (Association of Veterinary Teachers and Research Workers, 1986).

5.8.1 Smärta

Smärta hos både människor och djur är en välfärdsfråga eftersom den kan påverka livskvalitén negativt (IASP, 2008). Smärta kan framkalla beteendebegränsningar, beteendeförändringar och dessa beteendebegränsningar/förändringar bidrar till onödigt rädsla, oro och stress. Den försvårar också tillfrisknanden från sjukdom genom att försämra biologiska och psykologiska funktioner (IASP, 2008). Det finns flera studier där forskare har tittat på möjliga beteendeindikatorer på smärta hos lantbruksdjur, laboreriedjur och hundar (Molony & Kent, 1997; Hansen et al., 1997; Roughan & Flecknell, 2000). Tyvärr så finns det lite forskning gällande identifiering av smärtrelaterande beteendeindikatorer hos katt (Cambridge et al., 2000).

Generellt sett ger man smärtstillande medel till katter i mindre utsträckning än till hundar (Waran et al., 2007). Williams et al (2005) visade i sin studie att poängsättning (från 1 till 10, där 1 var minimal och 10 maximal smärta) som givits till veterinärer för att skatta upplevd smärta hos hundar och katter vid ovariohysterektomi, skiljde sig inte veterinärernas uppfattningar om de olika djurslagens smärtupplevelser nämnvärt åt. I samma studie fann man däremot en skillnad i användandet av smärtlindring för hundar och katter. Det var 76 % av veterinärerna som rutinmässigt gav smärtlindring både före och efter operationer till hundar, jämfört med 64 % som gav smärtlindring både före och efter operationer till katt. Dessutom var det 39 % av veterinärerna som gav mer än ett smärtlindande läkemedel till hundar, men bara 22 % som gav mer än ett smärtlindande läkemedel till katter. Ett möjligt skäl till varför hundar får mer medel för smärtlindring kan vara att deras smärtbeteende är mer uppenbart (Waran et al., 2007). Men resultatet från Waran et al (2007) pilotstudie tyder på att det skulle kunna finnas vissa nyckelbeteenden (i form av olika kroppsställningar) som man kan använda sig av för att identifiera smärta hos katt. Enligt Cambridge et al (2000) kan man få reda på hur mycket smärta en katt känner i olika situationer genom olika observationer och interaktioner. Dessa observationer kan utföras av någon som lärt sig tolka katters beteende och interaktioner, till exempel en tränad observatör eller etolog.

5.8.2 Djursjukhusens utformning och personal

Ett annat område där en etolog indirekt kan påverka djurens välfärd är genom att se över designen och utformningen på djursjukhusen (Hetts et al., 2004). Dydball et al (2006) visar i sin studie att utformningen av och miljön i de utrymmen där man håller katter är viktig för att kunna minska stressnivån och på så vis öka välmåendet hos katterna. Enligt Hetts et al (2004) skulle separat ingångar för hundar och katter, samt separata väntrum där djuren inte kan se varandra tar bort interaktioner mellan hundar och katter som kan skapa onödig stress. En annan faktor som också kan skapa onödig stress och rädsla hos djuren är att personalen på djursjukhus ständigt måste gå igenom eller hämta saker i avdelningar eller rum där djuren hålls (Hetts et al., 2004).

Hetts et al (2004) anser att personalen på ett djursjukhus borde kunna sprida kännedom om djurbeteende för att reducera stressen för djuren och göra veterinärbesöken så trevliga som möjligt för både djur och djurägare. Detta eftersom ett mindre stressat djuret är säkrare för personalen att hantera. När ett djur har fått otrevliga upplevelser från ett djursjukhus kommer det dessutom att bli mer och mer svårhanterligt med tiden. Som följd av detta kommer personalen vara tvungen att lägga ner mer tid på denna individ än vad man annars hade behövt göra. Detta kan också leda till att djuret inte får den kvalitét på vård som om det hade kunnat få om det hade varit lätt för personalen att hantera.

När det gäller problembeteenden borde personalen i receptionen på djursjukhus alltid boka in en tid till kattägare som ringer in och frågar om eliminationsproblem, istället för att bara ge råd om hur man kan få katten att sluta med detta. Detta borde göras för att först utesluta att det inte finns en medicinsk orsak till problemet (Hetts et al., 2004). Ett djursjukhus där personalen ger djurägare fel eller inkonsekvent information kan fort förlora sin trovärdighet (Scarlett et al., 2002).

5.9 Hur skulle utredningsmetodik kunna se ut?

Innan man börjar men en beteendeutredning bör djuret undersökas av en veterinär (Turner, 1997). Detta för att problembeteendet kan ha en underliggande medicinsk orsak och då går det troligtvis inte att lösa förrän man behandlat den medicinska orsaken (Hunthausen, 1994).

Det viktigaste när man ger beteenderådgivning är att samla in historia om beteendeproblemet, genom att till exempel göra en intervju (Hunthausen, 1994). Målet med intervjun är att få en noggrann beskrivning av alla aspekterna som kan finnas omkring problemet. Informationen som man får ut vid intervjun ska samlas in på ett lämplig sätt exempelvis genom att göra anteckningar. Men intervjun måste också vara flexibel så att den som intervjuar kan testa olika riktlinjer för att kunna få fram oväntad information. Djurägaren måste bli guidad genom olika frågeområden utan att för den skull få ledande frågor (Hunthausen, 1994).

Personlighet och beteende hos den som intervjuar spelar en viktig roll i vilken information som djurägaren berättar. Det är viktigt att intervjuaren inte är dömande utan förstående. Även djurägarens personlighet och inställning kan påverka information. Om man ställer samma fråga till alla medlemmarna i en familj kan svaret och den information man får från varje en skild medlem i familjen skilja sig nämnvärt åt. Men detta är inte bara en nackdel, på detta sätt kan man få fram information om problemet på flera olika nivåer. Man kommer

troligtvis också få en känsla av varje individs känslomässiga engagemang för djuret och hur villiga de är att lösa problembeteendet. Svåra och tidskrävande frågor bör ställas till den som står djuret närmast. En viktig sak att ta hänsyn till är hur mycket tid och kraft djurägaren är beredd att lägga ned på att lösa problemet (Hunthausen, 1994).

Intervjuaren kommer ofta att konfrontera subjektiv information och antropomorfism (Hunthausen, 1994). När djurägaren ger svarar på frågorna med: ”han var arg på mig” eller ”det gjorde honom svartsjuk” behöver man omformulera frågan. Djurägaren måste i den situationen beskriva i detalj vad djuret gjorde som fick djurägaren att tror att djuret var arg eller svartsjuk (Hunthausen, 1994).

Hur man ställer frågor om beteende är av största vikt (Hetts, 1999 i Hetts et al., 2004). Frågor som kan besvaras med ja eller nej kommer troligtvis inte ge så mycket information. Mer öppna frågor som kan leda till diskussion är ett bättre sätt att inhämta mer användbar information (Hetts, 1999 i Hetts et al., 2004).

Den information som man vill få fram kan delas upp i tre kategorier med information om ägaren med familj, djuret och problembeteendet (Hunthausen, 1994).

5.9.1 Ägarinformation

Man behöver skaffa sig grundlig information om djurägarens omgivning/miljö (Hunthausen, 1994). Det kan vara bra att få information om djurägaren bor i hus eller lägenhet och om de har tillgång till en trädgård. Dessutom är det bra att få reda på om det finns andra djur i familjen och om de haft djur tidigare. Hur ofta andra människor och djur kommer på besök. Bra och grundläggande information att ta reda på är hur de dagliga rutinerna ser ut för familjen samt hur familjestrukturen ser ut. En viktig fråga att ställa djurägaren är om någonting i omgivningen/miljön har ändrats innan eller i samband med att problembeteendet uppstod (Hunthausen, 1994).

5.9.2 Djurinformation

Man vill ha så grundlig information om djuret som möjligt (Hunthausen, 1994). Grundinformation som man bör fråga om först är djurets namn, ålder och om djuret är kastrerat eller inte. Genom att fråga hur länge djurägaren har haft sitt djur, hur gammal djuret var när det kom till familjen och hur de har skaffat sig djuret kan man inskaffa sig information om hur socialiseringen kan ha sett ut.

För att få en helhetsbild av djuret bör man be djurägaren att berätta om djurets personlighet, hur dess dag ser ut, hur aktivt djuret är, vilken aktivering djuret får samt hur ofta, om det finns andra djur i familjen, hur djuret beter sig när det kommer besökare, hur foderstaten ser ut och hur den medicinska statusen är. En fråga som är mycket viktig att få svar på är varför ägaren skaffade djuret (Hunthausen, 1994).

5.9.3 Information om problembeteendet

Det är viktigt att få en tydlig bild av problembeteendet (Hunthausen, 1994). Djurägaren bör beskriva problemet i detalj, samt hur länge det har pågått och hur det uppmärksammades. Under vilka situationer utförs beteendet och vad brukar hända innan beteendet utförs samt vad händer efteråt. Det kan även vara bra att veta hur länge och hur ofta beteendet utförs och om det har förändrats med tiden. En svår fråga att ställa är om djurägaren själv har försökt få bort beteendet och i så fall hur detta har gått till. Man bör inte ställa en rak fråga som tillexempel: ”har du slagit ditt djur för att rätta till problemet?” troligtvis kommer djurägaren att svara att detta självklart inte har hänt. Det är bättre att istället få till en diskussion och på detta sätt få fram den information man vill ha (Hunthausen, 1994).

Det kan vara bra att ge djurägaren ett frågeformulär att ta med sig hem, för att fundera över frågorna innan man gör en intervju. Men man kan inte ersätta intervjun med bara ett frågeformulär (Hunthausen, 1994).

När man har gett beteenderådgivning bör någon följa upp hur det går för djurägaren. På samma sätt som man följer upp efter medicinsk vård (Hetts et al., 2004).

6. Frågeställningar & Hypoteser

6.1 Frågeställningar

- Kan en kattetolog underlätta/bidra till arbetet på ett djursjukhus?
- Finns det någon som personalen på ett djursjukhus kan vända sig till om de får in en katt med problembeteende?
- Hur går den första kontakten till mellan djursjukhuset och kattägaren?
- Vilka är de vanligaste problembeteendet kattägare söker för?
- Hur ofta ringer kattägare som har katt/katter med problembeteenden?

6.2 Hypoteser

- Det finns områden där en kattetolog skulle kunna bidra med kunskap för att hjälpa till att bedöma om lämplig behandlingen för patienterna.
- En kattetolog skulle underlätta den första kontakten mellan djursjukhuset och kattägaren.
- Det vanligaste problemet som kattägare söker för är rumsrenhet.
- Det är vanligt förekommande att kattägare ringer och frågar om problembeteenden.

7. Material och Metoder

Syftet med denna studie var att få reda på om det är vanligt att kattägare rådfrågar djursjukhus om beteendeproblem, hur den första kontakten gick till, om det fanns någon som personalen på djursjukhuset eller kattägaren kunde vända sig till samt om det skulle underlätta att ha en etolog på ett djursjukhus.

För att få reda på detta skickades enkäter ut till 12 djursjukhus (enkäten finns under bilaga 1). Det som var positivt med en enkätstudie var att det gick att täcka upp ett större område och få in mer data.

7.1 Enkätens utformning

Enkäten utformades med hjälp av Enkätboken av Trost (2001). Enkäten var framförallt uppbyggd på ja eller nej frågor, detta för att inte få svar som inte gick att jämföra. Men även för att dessa frågor inte behövdes svaras med någonting annat än ja eller nej. Till dessa frågor fanns det rutor som man skulle kryssa i, men det fanns ändå plats för kommentarer. Om något då var oklart kunde bara djursjukhuset kontaktas igen om den specifika frågan. Vissa frågor hade mer svarsalternativ än ja eller nej, dessa frågor var av typen hur vanlig förekommande vissa frågor från kattägare var. En fråga handlade om vilka beteendeproblem som kattägare oftast frågade om. Denna fråga hade inga svarsalternativ, utan här fick man fylla i själv vilka beteendeproblem det handlade om. Det fanns även ett par frågor där egna funderingar, åsikter och kommentarer skulle skrivas. Totalt bestod enkäten av 13 frågor.

7.2 Testning av enkäten

Det första utkast av enkäten skickades till 5 stycken kattägare som fick vara testpersoner. De fick själva välja om de vill både fylla i hela enkäten och ge kommentarer eller bara ge kommentarer på enkäten.

Eftersom enkäten kunde fyllas i via datorn fick dessa personer ge kommentarer om detta var komplicerat. Det fanns en instruktionstext i enkäten om hur man fyllde i enkäten via datorn, testpersonerna fick läsa detta och se om de förstod hur man skulle göra eller om texten var oklar. De skulle också ge andra kommentarer som om man förstod frågorna eller om något kunde misstolkas, om upplägget på enkäten var bra och övriga kommentarer.

Efter att alla hade gett sina kommentarer gjordes de sista ändringarna innan den slutgiltiga enkäten skickades ut till djursjukhusen.

7.3 Urvalskriterier

Till denna studie fanns det fyra urvalskriterier som skulle uppfyllas för att ett djursjukhus skulle bli kontaktad. Det första kriteriet var att djursjukhuset skulle vara beläget i ett visst län. Enligt manimalisrapporten 2005 är det tre län i Sverige där det finns flest antal katter, dessa är: Västra Götalands län med 292 800 antal katter, Stockholms län med 249 600 antal katter och Skåne län med 177 600 antal katter. Därför blev det första urvalskriteriet att djursjukhusen som kontaktades skulle ligga någonstans mellan Stockholms län till Skånes län. Det andra kriteriet var att staden eller tätorten som djursjukhuset ligger i ha en befolkningmängd på minst 35 000 invånare. Dessa siffror hämtades från Statistiska Centralbyråns hemsida, där det fanns en rapport från 2005. Det tredje kriteriet var att djursjukhuset skulle ha minst 8 veterinärer anställda. Det sista och fjärde kriteriet var att djursjukhuset skulle finnas med i Gula sidorna på Eniro.

Tillslut var det 12 djursjukhus som uppfyllde dessa fyra kriterier och blev kontaktade.

Alla 12 djursjukhusen kontaktades via e-post om förfrågningar om de ville vara med i studien. Eftersom det är framförallt första kontakten som var intressant var det personalen som arbetande i receptionen eller liknande som blev förfrågande om de kunde svara på enkäten. De kunde välja mellan att få enkäten skickad via e-post eller postgång, samt att de kunde välja mellan att skicka tillbaka enkäten via e-post eller postgång.

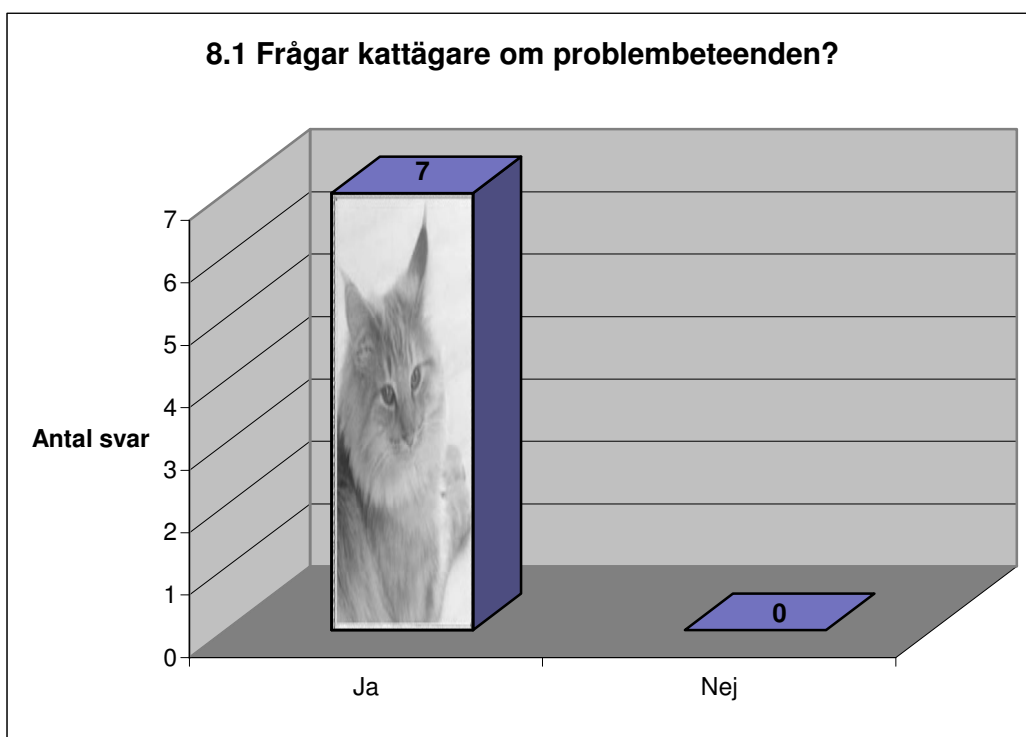
Totalt blev det 7 djursjukhus som svarade på enkäten. Alla data behandlade i datorprogrammet Excel, för att få fram resultatet.

8. Resultat

Enkäten skickades till 12 djursjukhus, av dessa 12 var det 7 stycken djursjukhus som svarade. Detta ger en svarsfrekvens på 58,3 %.

8.1

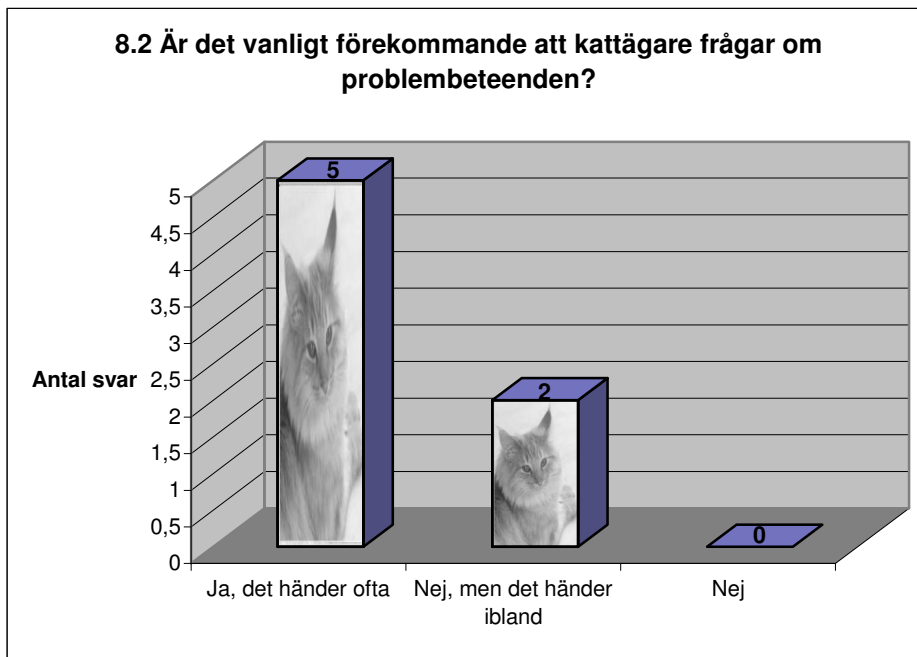
Precis som diagrammet visar så var det inget av djursjukhusen som inte fick några frågor om problembeteenden hos katt. Det som skiljde något var hur vanligt det var att de fick frågor om problembeteende.

Svaren från de 7 tillfrågade djursjukhusen

8.2

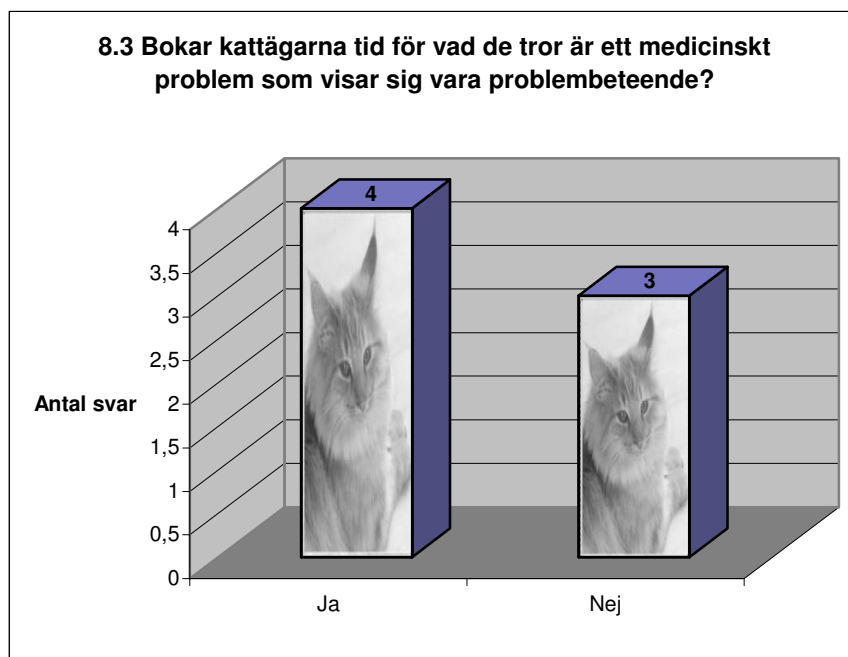
Av de tillfrågade djursjukhusen var det 71,4 % som svarade att det var vanligt och att de hände ofta att de fick frågor om problembeteende. Det var 28,6 % som ansåg att det inte var så vanligt men det händer att kattägare frågar om problembeteenden. Ingen ansåg att det var ovanligt och att det inte förekom frågor om problembeteende.

Svaren från de 7 tillfrågade djursjukhusen

8.3

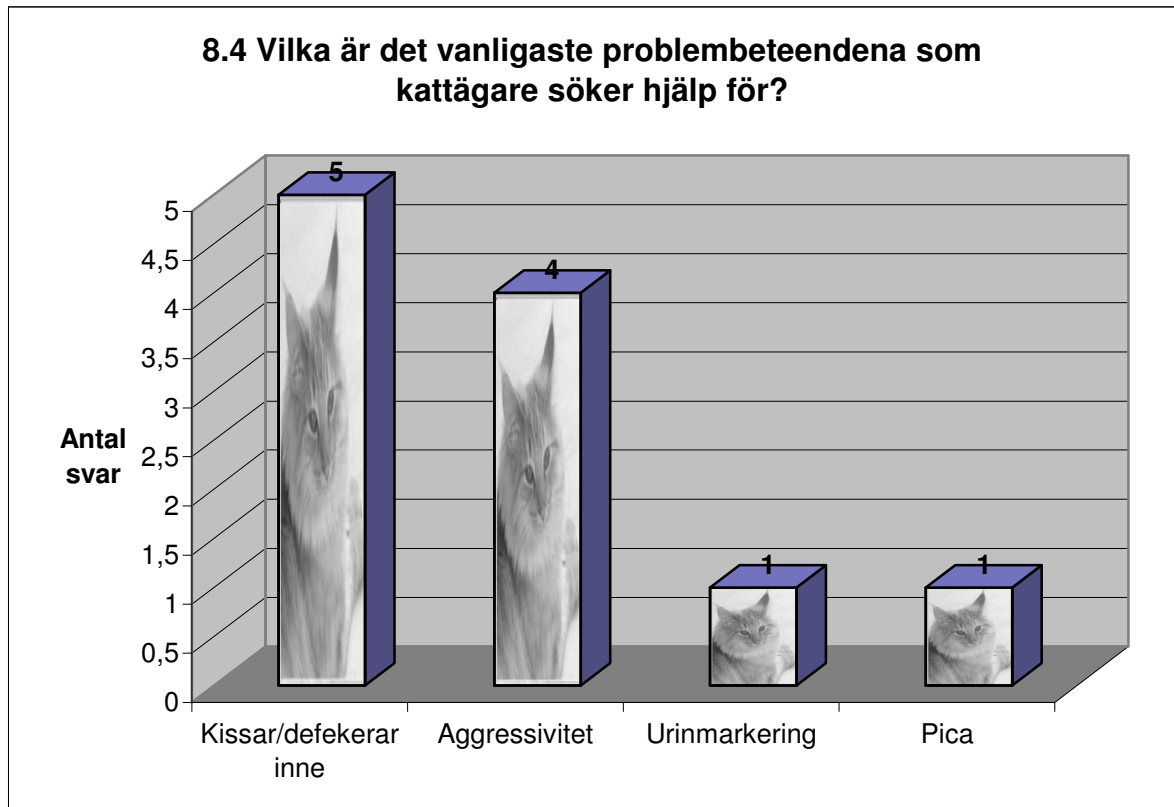
Frågan om det händer att kattägare bokar veterinärtid för vad de tror är ett medicinskt problem, som i slutändan visar sig vara frågan om ett problembeteende är ganska vanligt förekommande. Det är 57,1 % av djursjukhusen som har upplevt detta, samt att 43,9 % hade inte erfarenhet av detta.

Svaren från de 7 tillfrågade djursjukhusen

8.4

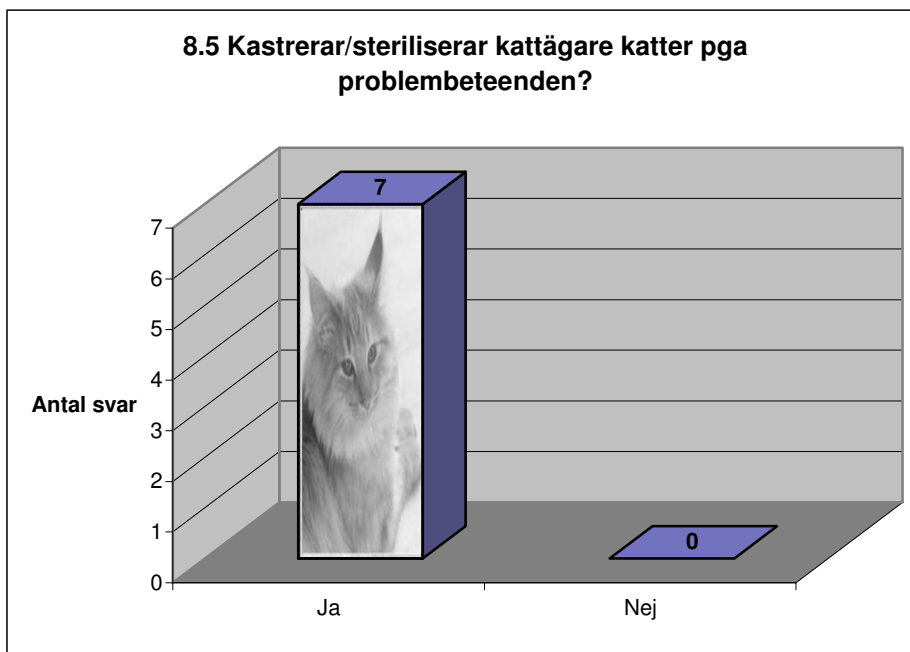
Frågan om vilket eller vilka problembeteende som kattägare söker hjälp för så var fyra olika problembeteenden som nämndes. Det vanligaste att katten kissar och/eller defekerar inne (45,5 %). Det som var näst vanligast var någon form av aggressivitet (36,4 %). I diagrammet har aggressivitet mot människor och katter lagts ihop. Både urinmarkering och pica låg på 0,9 %.

Svaren från de 7 tillfrågade djursjukhusen

8.5

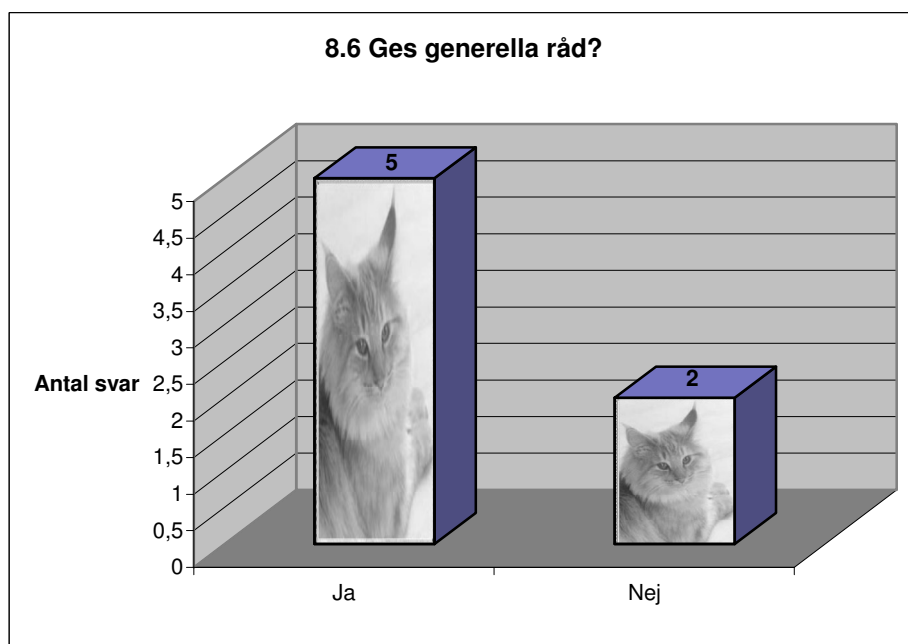
Det visade sig vara vanligt att kattägare väljer att kastrera eller sterilisera sin katt på grund av problembeteende. Alla djursjukhusen ansåg att detta hände. Det verkar finnas flera olika problembeteenden som gör att kattägare kastrera eller steriliserar sin katt, exempelvis honkatter som skriker vid löpning, urinmarkering och om katterna börjar vandra och är borta i flera dagar.

Svaren från de 7 tillfrågade djursjukhusen

8.6

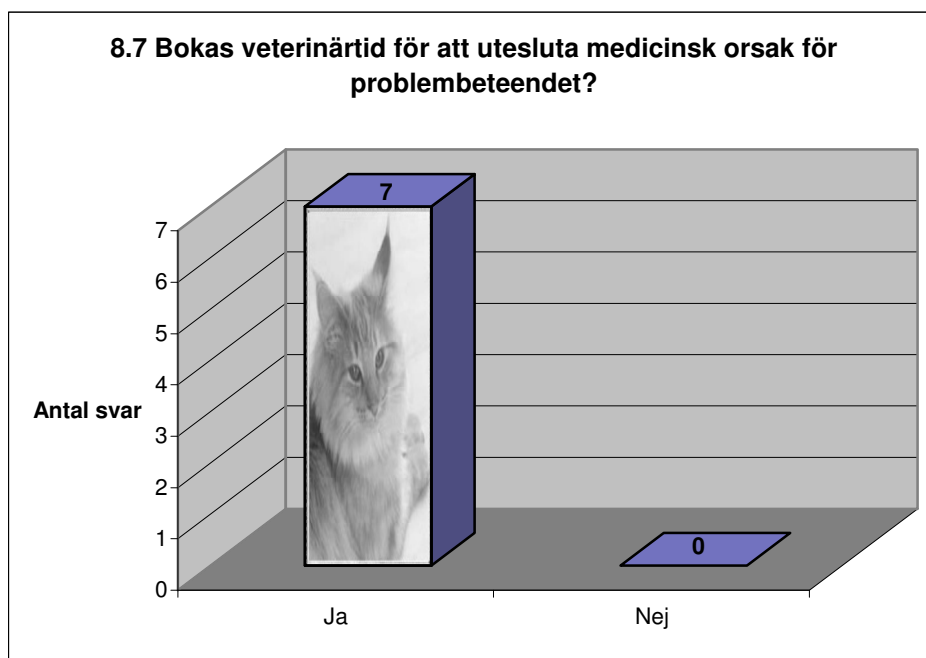
Det var 71,4 % av djursjukhusen som ger generella råd till kattägare när de frågar om problembeteende, samt att det var 28,6 % som inte ger generella råd. Vissa djursjukhus gav inte generella råd eftersom de ansåg att detta inte gick, eftersom varje katt och fall är unikt.

Svaren från de 7 tillfrågade djursjukhusen

8.7

Även frågan om de bokar in undersökningstider till katter som troligtvis har ett problembeteende svarade alla djursjukhusen att de gjorde detta. Detta för att vara på den säkra sidan och först utesluta att problembeteendet skulle kunna bero på en medicinsk orsak. Ett par djursjukhus förtydligade sitt svar med att de bokade in dessa katter till veterinärer som hade specialiserat sig på katt.

Svaren från de 7 tillfrågade djursjukhusen

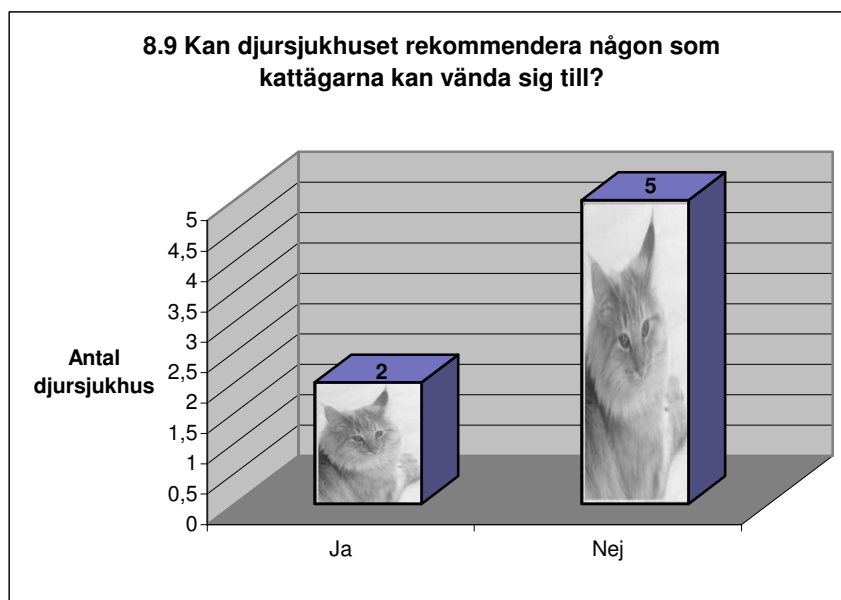
8.8

Denna fråga handlade om hur den allra första kontakten gick till med kattägare som hör av sig gällande problembeteenden.

Här var det väldigt varierande svar, men det var alltid genom telefonkontakt som kattägarna först hörde av sig. De flesta gav råd via telefon (71,4 %) om de trodde att det inte kunde handla om något medicinskt problem, här kunde de tips som exempelvis Feliway. Vissa djursjukhus (28,6 %) bokar dessutom in tider för att vara säkra på att det ändå inte är något medicinskt som ligger bakom. Andra djursjukhus (28,6 %) bokade in dessa katter med kattägare till veterinärer eller sköterskor som har specialiserat sig på beteende. Ett av djursjukhusen brukade först fråga om någonting socialt runt kattens levnadsmiljö hade ändrats, samt att de bokar in en tid hos en veterinär som är insatt i katters beteende. När de kom till den bokade tiden skulle de ha med sig en ritning över bostaden, en provpåse med den kattsand som de använde och en skriva ned lite kort om hur problemet hade börjat och om det hade förändrats.

8.9

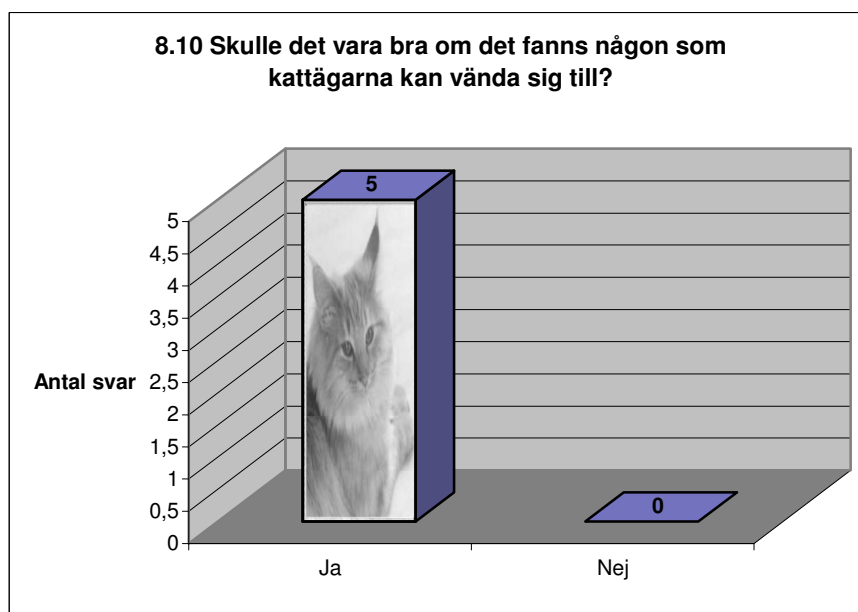
Denna fråga handlade om djursjukhusena kunde rekommendera någon som kattägaren kunde vända sig till, men först efter att man hade uteslutit medicinsk orsak och var säkra på att det handlade om ett problembeteende. Här var det en majoritet 71,4 % av djursjukhusen som inte kunde rekommendera någon. De djursjukhus som kunde rekommendera någon (28,6 %) så var det antingen veterinärer eller sköterskor på deras djursjukhus som hade hand specialiserat sig på att ta hand om frågor kring beteende.

Svaren från de 7 tillfrågade djursjukhusen

8.10

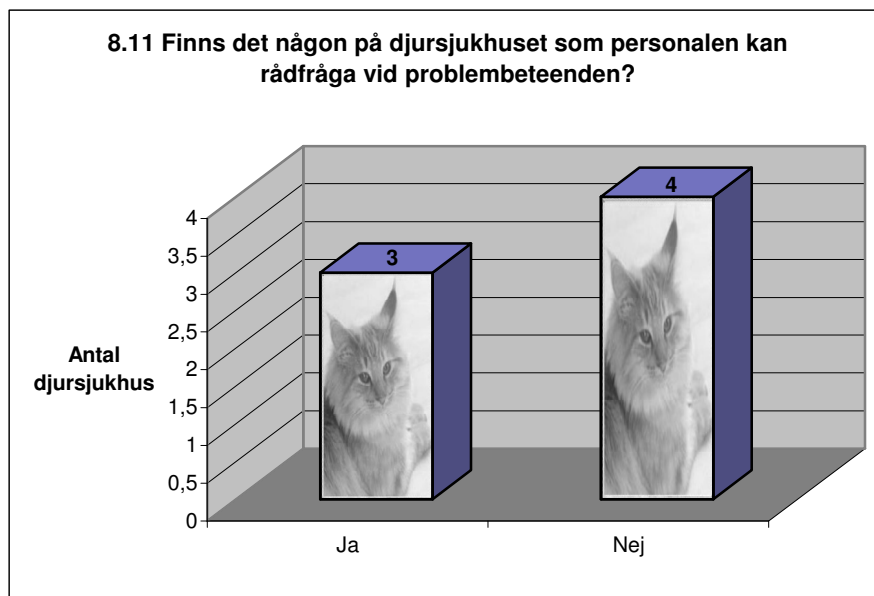
De som hade svarat nej på frågan om de kunde rekommendera någon som kattägarna kunde vända sig till fick svara på en följdfråga. Frågan var om de trodde att det skulle vara bra om det fanns någon som kattägarna kunde vända sig till för att fråga om problembeteenden och/eller allmänt om katters beteende. Av de 71,4 %, alltså 5 djursjukhus som hade svarat nej på föregående fråga svarade alla att de trodde att det skulle vara bra om det fanns någon som kattägarna kunde vända sig till och fråga om beteende.

Svaren från de 5 tillfrågade djursjukhusen

8.11

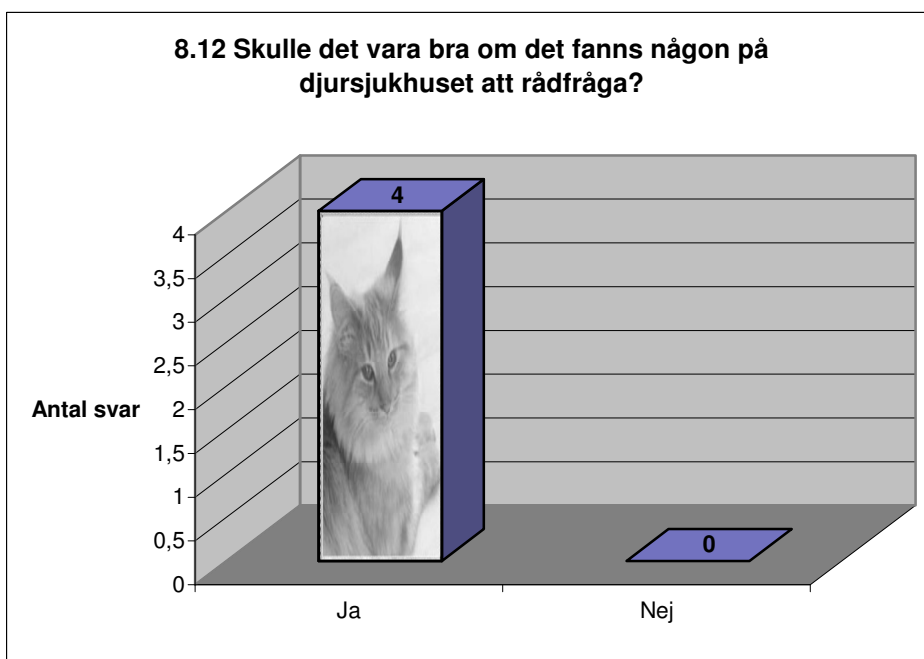
Frågan om personalen som får den första kontakten med kattägare som frågar om problembeteenden kan rådfråga någon på djursjukhuset var ganska lika. Det var 42,9 % som hade någon de kunde rådfråga och 57,1 % som inte hade någon att rådfråga. De som svarade att det fanns någon att rådfråga var djursjukhus där det fanns veterinärer som hade inriktat sig på djurs beteende.

Svaren från de 7 tillfrågade djursjukhusen

8.12

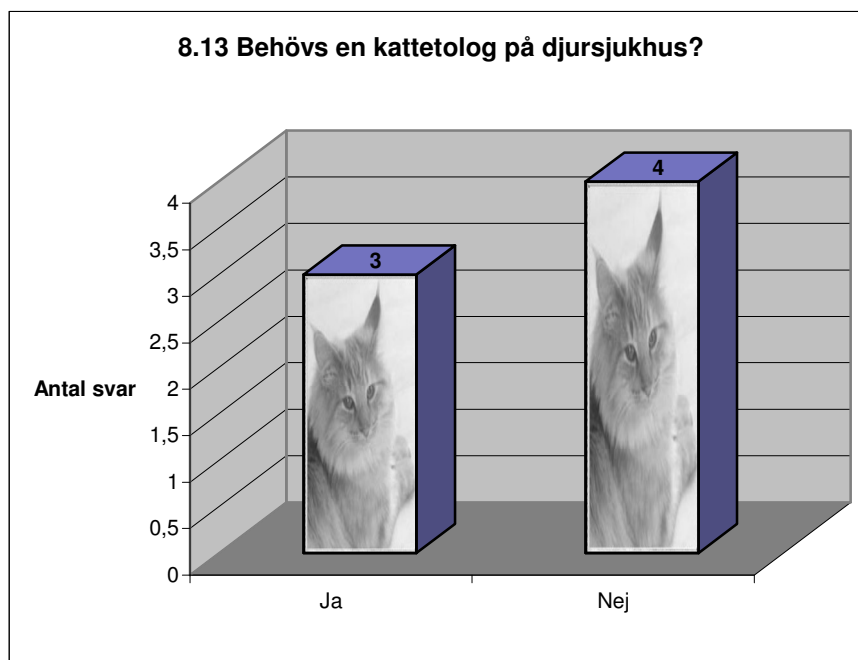
Hade man svarat nej på föregående fråga fick man en följdfråga. Frågan handlade om det skulle vara bra att det fanns någon för personalen att rådfråga på djursjukhuset. De 57,1 % som hade svarat nej, alltså 4 djursjukhus svarade alla att de skulle vara bra om det fanns någon att rådfråga.

Svaren från de 4 tillfrågade djursjukhusen

8.13

Sista frågan handlade om de trodde att det skulle vara bra att ha en kattetolog anställd på djursjukhus. Denna etolog skulle då inte bara behöva ha kunskap om katters beteende utan flera djurslag. Även här blev resultatet ganska likt. Det var 42,9 % som ansåg att det skulle behövas och 57,1 % som ansåg att det inte skulle behövas. Ett djursjukhus hade fyllt i både ja och nej på denna fråga, de registrerades därför som om att de hade svarat nej. Kommentaren till deras svar var att det inte skulle vara nödvändigt att ha en etolog på ett djursjukhus utan att det räcker med att det finns en etolog som man kan vända sig till när det behövs.

Svaren från de 7 tillfrågade djursjukhusen

9. Diskussion

Det är helt klart så att kattägare ringer till djursjukhus gällande problembeteenden hos katter (8.1), samt att det förefaller vara vanligt förekommande (8.2). Man kan då ställa sig frågan om det inte hade varit bra om djursjukhusen kunde erbjuda både medicinsk- och beteendevård, eftersom att dessa två områden mer eller mindre går hand i hand med varandra. Tidigare i texten nämner jag att medicinska orsaker och problembeteenden inte behöver ske var för sig, utan kan snarare hänga ihop där jag har stöd av en artikel från Neilson, 2004. Då kunde det vara bra om kunskap och erfarenhet av både dessa områden fanns på samma ställe, även Christiansen och Forkman, 2007; Hetts et al., 2004; Turner, 1997 anser i sina studier att det skulle vara positivt att etologer och veterinärer har ett samarbete.

På frågan (8.13) om det skulle behövas en kattetolog på djursjukhus blev resultatet nästan lika om det behövdes eller inte. Här tycker jag själv att det borde finnas ett intresse av att ha en kattetolog. Tittar man på frågan om det skulle vara bra om det fanns någon att rådfråga eller någon att hänvisa kattägarna vidare till (8.10, 8.12) tyckte alla att de skulle vara bra. Bara av de svaren skulle jag vilja dra slutsatsen att det finns ett behov av att ha en kattetolog på djursjukhusen. Men också när man studerar den aktuella litteraturen skulle jag vilja dra denna slutsats.

Skulle det finnas kattetologer på djursjukhus skulle man kunna ge vård för både beteende och medicinska problem samtidigt, istället för att först behandla det medicinska och sedan behöva ge vård en gång till för att problemet istället har gått över och blivit ett invant beteende. Bara för att det medicinska problemet är borta betyder detta inte att katten mår psykiskt bra. Även Hunthausen, 1994 anser att problembeteenden kan i grund och botten ha en medicinsk orsak. Exempelvis kan det vara så att en katt har behandlats för smärta i ryggen, bara för att katten rent fysiskt inte längre har smärta i ryggen kanske den ändå visar ett aggressivt beteende. Katten tar det säkra före det osäkra och fräser om man försöker klappa den på ryggen. Trots att det från början inte handlade om något problembeteende så har det fysiologiska problemet gått över och blivit ett psykiskt problem istället. Ett sätt att förebygga detta vore kanske att låta kattetologer vara delaktiga i den medicinska efterkontrollen. Detta för att undersöka om det räcker att bara behandla den medicinska delen. Skulle inte den medicinska behandlingen räcka utan problemet har gått över och blivit till ett invant beteende borde det bästa vara att kunna ge beteenderådgivning eller vård med en gång. I synnerhet då beteendemönster som blivit invanda kan vara svåra att bryta (Bradshaw, 1992). Samarbete mellan veterinärer och kattetologer borde gynna båda parterna och även ägarna, men de som har mest att vinna på det här samarbetet är katterna. Detta anser även Christiansen & Forkman i deras studie: Assessment of animal welfare in a veterinary context—A call for ethologists från 2007.

En kattetolog skulle inte bara kunna hjälpa till med medicinsk efterkontroll och rådgivning gällande problembeteende, utan också kunna hjälpa till när det gäller smärtbedömning. Tittar man på de studier som handlar om just smärtbedömning på katt (Christiansen & Forkman, 2007; Waran et al., 2007; Cambridge et al., 2000) verkar det finnas ett uppenbart problem. Det är svårt att göra en bra bedömning av hur mycket smärta en katt känner. Här borde det vara bra om det finns flera personer med olika kunskaper och erfarenheter som kan göra enskilda bedömningar, för att sedan ihop diskutera sig fram till vad de gemensamt anser är den mest lämpliga dos av smärtlindring som den enskilda katten behöver. Just eftersom det är viktigt att komma ihåg att alla katter är individer och har olika smärtrösklar.

Det bästa är alltid att förebygga alla onödiga problem som kan göra så att stress uppstår. Jag har tidigare beskrivit att djursjukhusets utformning av djurutrymmena påverkar stressnivån hos katter (Dydball et al., 2006; Hetts et al., 2004). Stress kan påverka immunförsvaret, är katten då redan sjuk överbelastar man immunförsvaret i onödan. Utan denna ytterligare stress kan det gå fortare och lättare för katterna att tillfriska. Det skulle vara bra om det på djursjukhusen fanns en kattetolog som kunde undersöka hur inredningen påverkar tillfrisknanden hos de inlagda katterna. En annan förebyggande åtgärd här kan vara att konsultera en etolog om djursjukhusets utformning innan man bygger nya djursjukhus. Även när det gäller renoveringar eller om- eller till- byggnationer borde en etolog konsulteras om utformningen.

Nästan 50 % av djursjukhusen hade någon på djursjukhuset som personalen kunde vända sig till och rådfråga om problembeteenden hos katter (8.11). Detta är mycket positivt, men det betyder också att det är nästan 50 % där det inte finns någon på djursjukhuset som man kan rådfråga. Man kan tänka sig att det borde vara en trygghet för personalen som får frågor om problembeteenden om det finns någon att rådfråga. Tittar man på resultatet (8.12) så svarade alla djursjukhusen där det inte fanns någon att "rådfråga" att det skulle

vara bara om det fanns. Detsamma gäller frågan (8.10) om det skulle vara bra om det fanns någon att hänvisa kattägarna vidare till.

Det var två djursjukhus som svarade att de kunde hänvisa kattägarna vidare (8.9), de hänvisade då till personal på sitt egna djursjukhus. En stor fördel med detta är att man kan undersöka den medicinska statusen samtidigt, all behandling och kunskap finns på samma ställe. Det kan ge en känsla av trygghet för kattägaren, som då kan känna att man undersöker alla aspekterna av problemet. Detta borde också i slutändan bidra till att sannolikheten att man löser problemet blir större. En möjlig nackdel är att om man skulle behöva ytterligare kunskap om katters beteende på djursjukhuset verkar det som djursjukhusen inte vet vart de ska vända sig. Det skulle vara intressant att undersöka om kattägarna själva upplever att det finns ett behov av att kunna få råd om problembeteende och allmänt om beteende på djursjukhus. Alla djursjukhusen svarade att de fick frågor om problembeteenden (8.1), så då borde det finnas ett behov för kattägarna att få hjälp med problembeteende på djursjukhusen. En kattetolog skulle kunna underlätta den första kontakten mellan djursjukhuset och kattägaren. Kattägaren skulle då genom den första telefonkontakten kunna få svar på sina frågor om kattbeteende och olika problembeteenden. Man kan inte kräva att den i personalen som tar emot telefonsamtalen på ett djursjukhus ska ha kunskap om alla beteendefrågor som en kattägare kan tänkas fråga om.

Det visade sig att det var ganska vanligt att personalen på djursjukhusen ger generella råd när kattägare frågar om problembeteenden (8.6). En fördel med detta kan vara att man ger kattägarna råd om hur de ska få bort problembeteenden och då även hopp om att det finns en lösning på problemet. Oftast finns det ingen standardlösning på hur man skall få bort ett problembeteende. Man kan ställa sig frågan hur effektivt det är att ge generella råd, dessutom borde man kanske göra en undersökning och se hur många kattägare som med hjälp av de generella råden blir av med problembeteenden. Tyvärr så var det så få av djursjukhusen som ville svara på vad det var för generella råd som de gav, så därför kunde jag inte få några resultat eller dra slutsatser kring de generella råden.

Det verkar vara vanligt att kattägare kastrerar eller steriliserar sina katter på grund av problembeteenden (8.4). Denna företeelse skulle man kunna undersöka vidare och se om problembeteendena upphör vid kastration/sterilisering. Det skulle kanske kunna vara så att det bara behandlar symtomen att kastrera/sterilisera men inte orsaken till problembeteendet. Själva problembeteendet kvarstår alltså, men kan yttrar sig i ett annat problembeteende. Här finns det en svaghet i mitt resultat, visserligen var det 100 % som svarade att kattägare kastrerade/steriliserade sina katter på grund av problembeteende. Det är möjligt att jag fick fram dessa siffror på grund av att det var ett för litet stickprov och man skulle behöva ha fler svar för att kunna dra några pålitliga slutsatser om hur vanligt förekommande detta är. En annan svaghet kan också vara att djursjukhusen inte frågar varför kattägarna vill kastrera/sterilisera sina katter. Det kan betyda att det finns ett stort mörkertal som kastrerar/steriliserar på grund av problembeteenden.

En annan fråga som också hade varit intressant att få besvarad är om det är så att de får rådet att kastrera/sterilisera när det gäller vissa problembeteende av personalen på djursjukhusen. Jag har tidigare nämnt att det var få som svarade på vilken typ av generella råd de gav. Man kan tänka sig att ett generellt råd som djursjukhusen ger skulle kunna vara att kastrera/sterilisera vid olika problembeteenden och det är därför de vet att kattägarna

väljer att kastrera/sterilisera vid problembeteenden. Skulle detta vara fallet så skulle det kunna betyda att mitt resultat att det är så vanligt förekommande stämmer.

I denna studie var det problem med rumsrenhet som visade sig att vara det vanligaste problembeteendet (8.5). Detta stämmer med den uppställda hypotesen, men det skiljde sig inte mycket mellan problem med rumsrenhet och aggression. Även här finns troligtvis en svaghet i att det är ett litet stickprov. Det är möjligt att om jag hade kontaktat fler djursjukhus så kanske mitt resultat skulle ha sett annorlunda ut. Flera andra studier pekar också på att det vanligaste problembeteendet kattägare söker hjälp för är problem med rumsrenhet (Neilson, 2004; Salman et al., 2000).

Alla djursjukhusen svarade att de bokade in tid hos veterinären till katter med problembeteende (8.7), detta är mycket positivt. Man skulle kunna tänka sig, som nämns tidigare att kattägare tror att katten utför ett visst beteende bara för att protestera (Hetts et al., 2004). Då är det positivt att djursjukhusen bokar in tider för dessa katter, vilket visar att djursjukhusen tar dessa problem på allvar. Det är även positivt att det i studien framkom att det fanns djursjukhus som redan vid den första telefonkontakten bokade in veterinärtid till dessa katter (8.8). Det fanns även djursjukhus som bokade in dessa katter till personal som hade specialiserat sig på beteende, detta är också mycket lämpligt (8.8).

9.1 Slutsatser

Det skulle troligen vara bra om det fanns någon som kattägare kan vända sig till när det gäller katters beteende. Inte bara för att få råd om problembeteenden utan också för att få svar på frågor om kattens beteenderepertoar. Numera lever vi oftast mycket nära våra katter och många kompromisser måste till för att människor och katter ska kunna bo ihop. Desto mer kunskap och förståelse kattägarna har om katters beteende, desto lättare kommer det att bli för dem att skapa en miljö där båda parter kan trivas och fungera bra ihop. I en sådan miljö kommer troligtvis relationen att förbättras. Man skulle också kunna tänka sig att om kattägarna vet var de ska vända sig för att få hjälp med att hantera problembeteenden, så skulle dessa beteenden kunna behandlas tidigare och man slipper behandla invanda beteendemönster som kan vara svåra att bryta. Det är inte alltid så att katten lider av att ha ett "problembeteende", det kan vara så att detta "problembeteende" egentligen är ett normalt beteende för katten som ägaren upplever som ett problembeteende. Upplever kattägaren att katten har ett problem kan detta också påverka kattens välfärd.

Det är osäkert hur mycket smärtstillande man ska ge eftersom att katter visar tecken på smärta så diskret, samt att medicinsk status och beteendestatus ofta hänger ihop. När det gäller problembeteenden kanske det inte alltid är katten som måste behandlas utan också kattägaren som kanske behöver få lite mer kunskap. Veterinärer har redan ett tungt ansvar, de måste kunna hur kroppen fungerar och vad som händer om man ger olika preparat. Det borde vara nästan omöjligt att skaffa sig kompetens och vara bra på att behandla både fysiologiska och psykologiska problem hos djur. Här borde ett samarbete mellan veterinärer och kattetologer vara det bästa. Båda parterna borde gynnas av att kunna dra nytta av varandras kunskap. Av dessa anledningar blir min slutsats att det behövs kattetologer på djursjukhus.

10. Referenser

- Association of Veterinary Teachers and Research Workers. 1986. Guidelines for the recognition and assessment of pain in animals. *The Veterinary Record*. 118, 334–338.
- Bateson, P. 1979. How do sensitive periods arise and what are they for? *Animal Behaviour*. 27, 470–486.
- Beaver, B., 1980. *Veterinary aspects of Feline Behavior*. Missouri, The C.V. Mosby Company. St. Louis.
- Bekoff, M., Daniels, T., Gittleman, J. 1984. Life history patterns and comparative social ecology of carnivores. *Annual Review of Ecology and Systematics*. 15, 191–232.
- Bradshaw, S.W.J. 1991. Sensory and experiential factors in the design of foods for domestic dogs and cats. *Proceedings of the Nutrition Society*. 50, 99–106.
- Bradshaw, S.W.J. 1992. *The behaviour of the domestic cat*. United Kingdom, CAB International.
- Bradshaw, S.W.J. 2006. The Evolutionary Basis for the Feeding Behavior of Domestic Dogs (*Canis familiaris*) and Cats (*Felis catus*). *The Journal of Nutrition*. 136, 1927S–1931S.
- Broom, D.M., 1986. Indicators of poor welfare. *The British veterinary Journal*. 142, 524–526.
- Cambridge, A.J., Tobias, K.M., Newberry, R.C., Sarkar, D.K. 2000. Subjective and objective measurements of post-operative pain in cats. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 217(5), 685–689.
- Christiansen, B.S & Forkman, B. 2007. Assessment of animal welfare in a veterinary context—A call for ethologists. *Applied Animal Behaviour Science*. 106, 203–220.
- Dehasse, J. 1997. Feline urine spraying. *Applied Animal Behaviour Science*. 52(3-4), 365–371.
- Dydball, K., Strasser, R., Katz, T. 2006. Behavioral differences between owner surrender and stray domestic cats after entering an animal shelter. *Applied Animal Behaviour Science*. 104, 85–94.
- Duxbury, M.M., Jackson, A.J., Line, W.S., Anderson, R.K. 2003. Evaluation of association between retention in the home and attendance at puppy socialization classes. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 223(1), 61–66.

- Frank, D & Dehasse, J. 2003. Differential Diagnosis and Management of Human-Directed Aggression in Cats. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*. 33(2), 269-286.
- Hansen, B.D., Hardie, E.M., Carroll, G.S. 1997. Physiological measurements after ovariohysterectomy in dogs: what's normal? *Applied Animal Behaviour Science*. 51, 101-109.
- Heath, S. 2004. *Feline behaviour problems – the influence of natural behaviour*. Sid 148 – 163. In: The APBC book of companion animal behaviour. (Ed. D, Appelby). London, Souvenir Press Ltd.
- Hetts, S., Heinke, L.M., Estep, Q.D. 2004. Behavior wellness concepts for general veterinary practice. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 225(4), 506-513.
- Hunthausen, W. 1994. Collecting the history of a pet with a behavior problem. *Veterinary Medicine*. 89(10), 954-959.
- International Association for the Study of Pain (IASP), <http://www.iasp-pain.org/>, använd 2008-03-27
- Jensen, P. 1996. *Stress i djurvärlden*. LTs Förlag. Stockholm
- Kleiman, D.G. & Eisenberg, J.F. 1973. Comparisons of canid and felid social systems from an evolutionary perspective. *Animal Behaviour*. 21(4), 637-659.
- Manimalis, <http://www.manimalis.se/>, använd 2008-04-02
- Mason, G.J. 1991. Stereotypies: a critical review. *Animal Behaviour*. 41, 1015–1037.
- McMillan, F.D. 2002. Development of a mental wellness program for animals. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 220, 965–972.
- Molony, V & Kent, J.E. 1997. Assessment of acute pain in farm animals using behavioral and physiological measurements. *Journal of Animal Science*. 75, 266-272.
- Myers, P., Espinosa, R., Parr, C.S., Jones, T., Hammond, G.S., Dewey, T.A. 2008. The Animal Diversity Web. <http://animaldiversity.org/>, använd 2008-03-27
- Neilson, J. 2004. Thinking outside the box: feline elimination. *Journal of Feline Medicine and Surgery*. 6, 5–11.
- Patronek, G.J., & Dodman, N.H. 1999. Attitudes, procedures, and delivery of behavior services by veterinarians in small animal practice. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 215, 1606–1611.
- Roughan, J.V., & Flecknell, P.A. 2000. Effects of surgery and analgesic administration on spontaneous behaviour in singly housed rats. *Research in Veterinary Science*. 69, 283-288.

- Salman, D.M., New, G.J., Scarlett, M.J., Kass, H.P., Ruch-Gallie, R., Hetts, S. 1998. Human and Animal Factors Related to the Relinquishment of Dogs and Cats in 12 Selected Animal Shelters in the United States. *Journal of Applied Animal Welfare Science*. 1(3), 207-226.
- Salman, D.M., Hutchison, J., Ruch-Gallie, R., Kogan, L., New, C.J., Kass, H.P., Scarlett, M.J. 2000. Behavioral Reasons for Relinquishment of Dogs and Cats to 12 Shelters. *Journal of Applied Animal Welfare Science*. 3(2), 93-106.
- Scarlett, M.J., Salman, D.M., New, G.J., Kass, H.P. 2002. The role of veterinary practitioners in reducing dog and cat relinquishments and euthanasias. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 220, 306–311.
- Serpell, J.A. 2000. *The domestication and history of the cat*. Sid 181-191. In: The domestic cat: the biology of its behaviour. (Eds. D.C, Turner & P, Bateson). Cambridge, Cambridge University Press.
- Turner, D.C. 1997. Treating canine and feline behaviour problems and advising clients. *Applied Animal Behaviour Science*. 52, 199-204.
- Turner, D.C. & Bateson, P. 2000. *The domestic cat: the biology of its behaviour*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Van Valkenburgh, B & Sacco, T. 2002. Sexual Dimorphism, Social Behavior, and Intrasexual Competition in Large Pleistocene Carnivorans. *Journal of Vertebrate Paleontology*. 22(1), 164–169.
- Waran, N., Best, L., Williams, V., Salinsky, J., Dale, A., & Clarke, N. 2007. A preliminary study of behaviour-based indicators of pain in cats. *Animal Welfare*. 16, 105-108.
- Williams, V.M., Lascelles, B.D.X., Robson, M.C. 2005. Current attitudes to, and use of, peri-operative analgesia in dogs and cats by veterinarians in New Zealand. *New Zealand Veterinary Journal*. 53(2), 193-202.
- Wojciechowska, J.I., Hewson, C.J. 2005. Quality-of-life assessment in pet dogs. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 226, 722–728.
- Wojciechowska, J.I., Hewson, C.J., Stryhn, H., Guy, N.C., Patronek, G.J., Timmons, V. 2005a. Development of a discriminative questionnaire to assess nonphysical aspects of quality of life of dogs. *American Journal of Veterinary Research*. 66, 1453–1460.
- Wojciechowska, J.I., Hewson, C.J., Stryhn, H., Guy, N.C., Patronek, G.J., Timmons, V. 2005b. Evaluation of a questionnaire regarding nonphysical aspects of quality of life in sick and healthy dogs. *American Journal of Veterinary Research*. 66, 1461–1467.

Bilaga 1

Enkät – kattägare och beteendeproblem?

För att sätta kryss i rutorna dubbelklicka med vänster musknapp på den ruta ni vill markera. Då kommer en ruta upp och under rubriken Standardvärde kan man välja att markera i ringen, eller ta bort det alternativ som INTE passar.

Fråga 1:

Ringer det kattägare som frågar om beteendeproblem?

- ~ JA
- ~ NEJ (besvara bara frågorna 9-12)

Fråga 2:

Är det vanligt?

- ~ JA, det händer ofta
- ~ NEJ
- ~ NEJ, men det händer ibland

Fråga 3:

Händer det att kattägare bokar tid för något de tror är ett medicinskt problem som sedan visar sig vara ett beteendeproblem?

- ~ JA
- ~ NEJ

Fråga 4:

Är det vanligt att kattägare kastrerar/steriliserar sin katt pga beteendeproblem (kissar inne, markerar, är aggressiv)?

- ~ JA
- ~ NEJ

Fråga 5:

Vilket eller vilka beteendeproblem är de vanligaste kattägare frågar om?

Fråga 6:

Hur går den första kontakten till med en kattägare som undrar om beteendeproblem, eller när ni tror att det kan handla om beteendeproblem?

Fråga 7:

Har ni några generella råd som ni ger kattägaren när det handlar om beteendeproblem?

- ~ JA

- ~ NEJ

Fråga 8:

Bokar ni en veterinärtid för att utesluta medicinsk orsak? Till exempel att en katt som kissar inne skulle kunna ha urinvägsinfektion.

- ~ JA

- ~ NEJ

Fråga 9:

Finns det någon som ni kan rekommendera kattägaren att vända sig till (om man har uteslutit medicinsk orsak)?

- ~ JA

- ~ NEJ
~ Tror ni det skulle vara bra för kattägarna att ha någon att rådfråga om beteendeproblem och/eller katters beteende?
 Ja
 Nej

Fråga 10:

Har ni någon som ni kan vända er till och rådfråga om beteendeproblem?

- ~ **JA**

- ~ **NEJ**
~ Skulle det vara bra om det fanns någon att vända sig till?
 Ja
 Nej

Fråga 11:

Tror ni att det skulle vara bra att ha en kattetolog anställd på ett djursjukhus (som kan mer djurslag än bara katt)?

- ~ **JA**

- ~ **NEJ**